

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Nikola Švajková

KÁZEŇ NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Olomouc 2020

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne _____

_____

Autorka bakalářské práce

Poděkování

Děkuji Mgr. Tereze Buchtové, Ph.D. za její vedení, podněty, rady a věnovaný čas, který mi jako vedoucí mé bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji učitelům a žákům základní školy, v níž jsem prováděla výzkum pro tuto práci, za jejich ochotu a věnovaný čas k poskytnutí všech potřebných informací. Děkuji také své rodině a přátelům za podporu během studia.

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Neukázněné chování	9
1.1 Vymezení pojmu	9
1.2 Příčiny vzniku neukázněného chování	9
1.3 Projevy neukázněného chování – kázeňské přestupky, poruchy chování	11
Agrese	11
Lhaní	12
Krádeže	12
Záškoláctví	12
Útěky	12
Šikana	13
1.4 Prevence a řešení neukázněného chování	13
2. Pohled na ukázněného žáka	17
2.1 Ukázněný žák a jeho osobnost	17
2.2 Vliv výchovy na osobnost ukázněného dítěte	17
2.2.1 Rodinná výchova.....	18
3. Východiska školní kázně	21
3.1 Osobnost pedagoga	21
3.2 Klima školní třídy	22
II. EMPIRICKÁ ČÁST	24
4. Základní informace o výzkumu	25
4.1 Téma výzkumu	25
4.2 Předmět výzkumu	25
4.3 Cíle a otázky výzkumu	25
4.3.1 Cíl výzkumu.....	25
4.3.2 Dílčí otázky výzkumu.....	25
4.4 Předpoklady výzkumu	26
4.5 Výzkumné metody	26
4.5.1 Výběr výzkumného vzorku.....	26
4.6 Podmínky výzkumu	27
4.7 Realizace výzkumu	27
4.8 Plán zpracování kvantitativních dat	27
4.9 Zjištěná data	27
4.10 Závěry	43
Závěr.....	45

Seznam použité literatury	46
Elektronické zdroje.....	48
SEZNAM PŘÍLOH	49
ANOTACE.....	58

Úvod

Tato bakalářská práce s názvem Kázeň na prvním stupni ZŠ se zabývá chováním žáků na prvním stupni na vybrané základní škole. Bakalářská práce je určena především pro studenty středních a vysokých škol pedagogického zaměření, pedagogy prvního stupně ZŠ a vychovatele školních družin.

V nynější době je stále více lidí, kteří tvrdí, že jsou dnešní děti nevychované a že mají problémy s autoritou, a že oni takoví nebyli a k učitelům by si nikdy nic takového nedovolili. Ví děti, co je to vůbec kázeň? Jistě, byla jiná doba, ale pravidla by měla zůstat stejná. Nejednou jsem zaslechla potomky cizích lidí, jak svým rodičům odmítají a kladou na ně příliš vysoké nároky. Měli by to být snad rodiče, kdo určí svým dětem hranice a nemělo by tomu být naopak. Problémy s neukázněným chováním byly a pořád jsou. Dokonce i ve věku, kdy bychom to jistě nečekali. Dříve však měly děti k rodičům i učitelům větší respekt a chovaly se k nim s úctou. Děti více chodily ven se svými vrstevníky, hrály nejrůznější hry.

Děti mají svá práva, nýbrž také povinnosti. Pokud své povinnosti nesplní či překročí povolené hranice, měly by si být vědomy jistého přestupku a sankci tak přijmout. Dítě by se již od útlého věku mělo učit jistým pravidlům, zvnitřňovat si je a jednat dle norem slušného chování a ve školním prostředí podle školního řádu příslušné školy, do níž dochází.

V první kapitole si vymežíme neukázněné chování, jeho příčiny, projevy, určitou prevenci a případné řešení. Ve druhé kapitole se podíváme na osobnost ukázněného žáka, vliv rodiny a vrstevníků. Poslední kapitoly budou věnovány osobnosti pedagoga a třídnímu klimatu, které mají též obrovský vliv na chování dítěte ve škole.

Cílem bakalářské práce v teoretické části je zaměřit se na kázeň na prvním stupni ZŠ ve Znojmě. Dílčím cílem je popsat příčiny, projevy a případné řešení neukázněného chování. V empirické části je cílem práce analyzovat, zdali se na vybrané škole na 1. stupni ZŠ Znojmo objevuje neukázněné chování. Dílčím cílem je zjistit, s jakými typy neukázněného chování se zde žáci setkali, jaký mají vztah ke škole a jaký postoj zaujímají rodiče k případnému neukázněnému chování svého dítěte ve škole z pohledu žáka.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Neukázněné chování

Neukázněné chování, neukázněnost, rizikové chování nebo také školní nekázeň. Pod těmito pojmy si každý jistě představí mnoho činností, jimiž žáci narušují průběh vyučování. Podíváme se na nekázeň, ale také na to, co se skrývá pod pojmem kázeň.

1.1 Vymezení pojmu

Podle Kyriacou (1996, s. 95) „*Kázeň představuje řád (pořádek), který je nezbytný, aby se žáci mohli efektivně učit.*“ I Stanislav Bendl (2005) se ve své knize zmiňuje o školní kázni jako o vědomém dodržování školního řádu a pokynů stanovených učiteli. Dle Bendla (2005) je kázeň i cílem výchovy. „*Na rozdíl od dřívějšího pojetí kázně jako prostředku k omezování svobody dítěte se dnes kázeň chápe jako prostředek k ovládnutí sama sebe.*“ (Bendl, 2005, s. 51) V každé vyučovací hodině by měl být určitý řád, tak aby pedagog předal žákům patřičné vědomosti, a aby žáci tyto vědomosti mohli, co nejlépe vstřebat. Stanislav Bendl hovoří také o nekázní: „*V tom případě se rozumí nekázní v podstatě drzost, vulgárnost a nespolupracující chování žáků*“ (2005, s. 49).

Jestliže má pedagog svou vyučovací hodinu dobře naplánovanou a činnosti v ní obsaženy udrží pozornost žáků, není k neukázněnému chování ani příležitost. V přírodopise či dějepise se učitel může podařit své žáky zaujmout, v matematice a českém jazyce už to tak snadné asi nebude. V podstatě jde o to, že když si sami žáci vytvoří k předmětu vztah a bude jej zajímat natolik, že nebude mít na činnosti, které do výuky nepatří, vůbec žádný čas. „*Spontánní zájem vede k soustředěné práci, takže není třeba užívat žádné kázeňské prostředky*“ (Zelinková, 1997, s. 11).

Každé dítě v sobě má určitý motor, který ho pohání kupředu a jistou sebekázeň, jež zahrnuje jakýsi pocit odpovědnosti a zápal v plnění zadaných úkolů. Není ale žák jako žák. Existují i takové děti, které v sobě tuto zodpovědnost nemají, žádné úkoly plnit nebudou a prakticky si dělají, co chtějí.

1.2 Příčiny vzniku neukázněného chování

Neexistuje jedna příčina, ale faktorů může být mnoho. Od genetické predispozice, výchovy v rodině, vrstevníků, kamarádů, neoblíbených učitelů, pohybové deprivace, internetu

až po sociální síti... V dnešním světě, kde každé dítě už v první třídě vlastní mobilní telefon, tablet či jinou elektronickou věc, má přístup k internetu a najde si vesměs cokoliv.

Autor Novák (2014) ve své knize hovoří o poruchách vyskytujících se u dětí neklidných, nesoustředěných, s výkyvy nálad, s problémy ve čtení a psaní. Tyto problémy se objevují častěji u chlapců než u dívek, a to až šestinásobně. U dětí s těmito obtížemi se mohou kázeňské problémy objevit již v mateřské škole a na základní škole ještě ve větší míře. Nesoustředí se na dané téma a jejich pozornost přitáhne kdejaký pohyb ve třídě. Tyto děti by měly být dobře motivované, dostávat kratší úkoly a činnosti by se měly střídát.

Žáci se mohou chovat neukázněně i za předpokladu, že se ve vyučování nudí, jsou přehlaceni školními úkoly, anebo nejsou schopni daný úkol splnit. Může to být také varovný signál pro učitele, a to ten, že je dítě šikanováno či zanedbáváno rodiči. (Kyriacou, 1996)

Autor Otto Obst (2009, s. 388) uvádí tyto faktory:

- biologické faktory (odchylky stavby a funkce nervové soustavy žáka, vrozené, vzniklé úrazem);
- sociální faktory – vliv výchovného prostředí rodiny, skupinová dynamika třídy, vliv party, širší komunity, médií;
- situační faktory – okamžitá atmosféra třídy, událost v předchozí hodině, nudný výklad učitele.

Pokud diagnostikujeme příčiny školní nekázně, vhodně zvolíme vzhledem k vážnosti problému výchovné metody a prostředky. Některé příčiny neukázněného chování však může pedagog ovlivnit. My si uvedeme ty, které uvádí autor Kyriacou (1996)

- nuda;
- dlouhotrvající duševní námaha;
- nízká sebedůvěra žáka vzhledem ke školní práci;
- nepřítomnost negativních důsledků;
- špatné postoje.

Při hodnocení chování dítěte je vždy vhodné přihlídnout i k situaci, v níž jedinec žije. Obrovský vliv u žáků základní školy podle Stoppardové má rozvod či rozchod rodičů, jenž se nachází na prvních příčkách nejčastějších příčin. (Novák, 2014, s. 31)

1.3 Projevy neukázněného chování – kázeňské přestupky, poruchy chování

Pod kázeňskými přestupky se nám vybaví nespočet úkonů, jimiž žáci mohou narušovat vyučovací hodinu. Chris Kyriacou (1996, s. 96) uvádí tyto typy nevhodného chování žáků:

- přílišné povídání nebo mluvení bez vyvolání;
- hlučnost (jak verbálního charakteru – například pokřikování na jiného žáka, tak i neverbálního charakteru – jako například lomození pomůckami, nábytkem apod.);
- nevěnování pozornosti učiteli;
- neplnění zadaných úkolů;
- bezdůvodné opouštění svého místa;
- rušení ostatních žáků;
- pozdní příchody do hodiny.

Ovšem některé z těchto zmíněných projevů mohou upozornit na únavu dítěte, hlad či žízeň, blížící se onemocnění anebo také na problémy s psychickou deprivací, kterou si může jedinec kompenzovat různými rizikovými činnostmi, jimiž na sebe upozorňuje. Těmito aktivitami se naruší chování jedince, a proto se bavíme o poruchách chování. My se na tyto poruchy chování podíváme.

Agrese

Akt, kterým se projevuje násilí vůči objektu. Agresor neboli také útočník má záměr někoho ranit, fyzicky anebo psychicky. Takovým zvláštním případem agrese může být šikana, o níž se ještě zmíníme. Agresor si zlost vybíjí na určitém člověku, jenž ho naštvál nebo svou zlost přenáší na neživé věci či zvířata. My se ale zaměříme na školní prostředí. Žák, kterého se právě něco dotklo, ve smyslu, že dostal například špatnou známku ze zkoušení či poznámku za nevhodné chování, hází a tříská se školními potřebami a mnohdy také kope nebo mlátí pěstí do školního majetku. (Říčan, 1995)

Ač se agrese objevuje většinou u chlapců, můžeme pozorovat zvýšenou agresivitu i u dívek. „*Obecně lze u nich pozorovat výrazný vzestup slovní agresivity vůči rodičům. Posléze k ní ve zvýšené míře přistupují i agresivní protispolečenské činy. Party jim usnadňují cestu ke zločinnosti.*“ (Antier, 2011, s. 70)

Avšak existují i taková zjištění, která jsou empiricky doložená „... muži vykazují větší tendence k agresivnímu jednání díky mužskému pohlavnímu hormonu testosteronu, který zvyšuje agresivní chování i u jiných živočišných druhů. Nelze ale jednoznačně připsat vyšší agresivitu pouze hormonálním vlivům. Druhým faktorem přispívajícím k rozdílům mezi pohlavími jsou vlivy kulturní a sociální. Chlapci jsou v rámci socializace vychováni k větší aktivitě, energičnosti a agresivitě než dívky.“ (Kvintová, 2016, s. 152)

Lhaní

Lhaní můžeme klasifikovat do tří základních kategorií:

- smyšlenka (převládá u dětí předškolního věku);
- bájná lež (vymyšlení dlouhých příběhů, převládá u dětí mladšího školního věku);
- pravá lež (vědomá lež, kdy si jedinec plně uvědomuje, proč lže).

(Martínek, 2015)

Krádeže

Ve školním prostředí se můžeme setkat se zcizením cizích věcí. Děti v mladším školním věku si tuto činnost ještě neuvědomují, proto nemůžeme hovořit o krádeži jako takové. Je pro ně zcela běžné, pokud mají doma sourozence či navštěvovaly mateřskou školu, půjčovat si věci, aniž by se toho druhého zeptaly. Pravou krádež můžeme označit, když si dítě plně uvědomuje omyl svého chování. V tomto případě má na krádežích podíl prostředí, v němž dítě žije a vyrůstá. (Martínek, 2015)

Záškoláctví

Nechť ke školní práci, neoblíbený předmět či neoblíbený učitel nebo špatné vztahy s ostatními dětmi. V užším slova smyslu by se záškoláctví dalo charakterizovat jako zameškávání školního vyučování, které je úmyslné a žák si je svého jednání vědom, činí tak ze své vlastní vůle. (Martínek, 2015)

Útěky

Pokud dítě utíká z domova či ze školy, nemusí být psychicky nemocné, může to být způsobeno také tím, že má potřebu se jen zviditelnit nebo touží po zážitcích, které dosud nepoznalo. Většinou dítě neutíká samo, ale se svými vrstevníky. Plán má promyšlený, převážně chce odcizit cizí věc, vloupat se do domu. Prevencí rodičů by tedy mělo být, to, že se o své děti

zajímají, o jejich volný čas a s kým ho tráví. I pedagogové by měli s žáky hovořit o volném čase, zajímat se o jejich hodnoty a názory. Autor Martínek (2015, s. 123) uvádí, že „*učitel má v tomto smyslu značnou výhodu – má možnost srovnávání jednotlivých dětí, dokáže vypořádat v kolektivu určité zvláštnosti...*“

Šikana

Pojem šikana je dnes již velmi známý, setkávají se s ní totiž nejen žáci ve školách, noví zaměstnanci v jejich práci, ale i věkově starší zaměstnanci, kteří jsou mnohdy touto cestou posíláni do důchodu. Spisovatel Říčan (1995, s. 25) ve své knize uvádí šikanu jako „*zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře předpisů, například vůči podřízeným nebo vůči občanům...*“

Nás však bude zajímat šikana na území školy, tedy šikanování mezi dětmi. Šikanu můžeme považovat za zvláštní případ agrese. Agresor neboli šikanující je většinou dominantní s touhou ovládat druhé. Agresivita se v člověku začíná utvářet již v předškolním věku. „*Určitou roli hrají temperamentové dispozice, zejména vznětlivost a impulsivita...*“ (Říčan, 1995, s. 33). Takový agresor mívá většinou pocitu méněcennosti a pochybuje o sobě samém. Poté má již na dítě velký vliv rodina a její výchovné působení. Existují rodiče, jež mají o svého potomka zájem a starost, ale jsou i tací, kteří netrvají na žádných pravidlech a chovají se lhostejně. V tomto případě by si dítě mohlo svou vnitřní nejistotu kompenzovat něčím jiným, např. tím, čím by se mohl ostatním „zalíbit“. Slovo zalíbit dáváme do uvozovek, protože dítě, které je v něčem nejisté, si jako náhradu zvolí jeden z několika druhů poruch chování, jímž se chce zviditelnit a tyto poruchy bývají často varovným signálem volání o pomoc.

1.4 Prevence a řešení neukázněného chování

„*Prevence je lepší než léčení.*“ (Kyriacou, 1996, s. 103) Tento výrok mluví za vše. Pedagog může předejít nežádoucímu chování svých žáků především pečlivou přípravou na vyučovací hodinu. Zadanými úkoly v písemné či ústní formě bude pedagogova výuka zaplněna natolik, že žákům nezbyde čas na případné vyrušování. A pro případné rychlé děti by měl mít učitel nachystané úkoly v záloze. Ch. Kyriacou (1996, s. 103-105) uvádí několik hlavních strategií pro předcházení nežádoucímu chování:

- sledovat všechny žáky ve třídě
- procházet celou učebnou
- užívat kontaktu očí

- zaměřit se na otázky
- využívat proxemiku
- pomáhat žákům s prací
- změnit činnost nebo tempo práce
- všímat si nežádoucího chování
- všímat si projevů neúcty
- přesazovat žáky

Existuje řada metod, jak preventivně děti ochránit od neukázněného chování a pěstovat v nich kázeň. „*Učební metody a organizační formy, které svou podstatou, svým založením vedou žáky ke kázni, toleranci, slušnosti či ohleduplnosti (projektová výuka, kooperativní učení, skupinová práce, dramatický výchova).*“ (Bendl, 2005, s. 54) Žádný z pedagogů by nechtěl řešit šikanu, a proto ve své třídě uplatňuje různé prevence ve formě kooperativního učení. Technika kooperativního učení spočívá v tom, že jsou děti ve třídě či jiné dětské skupině rozděleni do seskupení, v nichž plní zadané úkoly společně. (Říčan, 1995)

Určitou prevencí, jak neukázněnému chování předejít, může být i postoj pedagoga. To, jak vystupuje před žáky, jakým způsobem s nimi komunikuje, jak se k nim chová. Pedagogova výuka je pestrá a zajímavá. Ke všem žákům je stejně spravedlivý a nikomu nenadržuje. Jeho zevnějšek působí ukázněně (společenský oděv, upravenost). Je asertivní a jeho vystupování je slušné a vstřícné. (Bendl, 2015)

Taková účinná prevence proti neukázněnému chování se musí dodržovat i o přestávkách, kdy se děti prochází po chodbách a tím mohou mít příležitost k nevhodnému chování. Jak uvádí Říčan ve své knize: „*Čím více pedagogů nebo jiných dospělých je na chodbách během přestávek, v jídelně apod., tím méně příležitostí mají agresori k šikaně.*“ (Říčan, 1995, s. 86) My ale nemluvíme pouze o šikaně, ta není účelem práce, nýbrž o nekázní jako takové. A proto ve školách o přestávkách pedagogové dohlíží nad žáky na chodbách, ve třídách či v koutcích školy, aby se těmto negativním projevům v co nejvyšší míře vyhýbali.

Výchova k násilí jako určitá prevence šikany? Měla by být určitě v souladu s mravní výchovou. Této výchově se vlastně děti učí již odmala, z rodičovské výchovy až po tu následující ve škole. Dětem má být předána vlastnost sebeobrany a sebeovládání, nikoli bezdůvodné útočení proti někomu, kdo nám není sympatický. (Říčan, 1995)

Pokud ale i přes všechny tyto strategie dojde k nežádoucímu chování, musí pedagog zvolit, zda zjistit příčinu či rovnou neukázněného žáka napomenout. Autor Bendl píše o tom, jak by měl učitel postupovat v řešení nekázně: (Bendl, 2011, s. 186)

- a) rozpoznat projevy neukázněného chování žáka;
- b) zjistit pravděpodobné příčiny jeho nekázně;
- c) na základě zmapování příčin nekázně, vlastní vychovatelské zkušenosti či po konzultaci s příslušnými odborníky volit optimální přístup k žákovi.

Než se do pokárání pustíme, musíme si rovněž uvědomit, zda známe opravdu všechny příčiny, žákovu psychiku a třídu jako takovou. Pedagog nemá na starosti pouze vzdělávací činnost, ale i výchovnou. A proto se zajímá i o chování, postoje a potřeby žáků. Může se stát, že dítě, jehož chování nebude v souladu se školním řádem, může být i znevýhodněné nějakou poruchou, o níž třeba jen nevíme. V takových případech se učitel obrátí na konzultaci s rodiči a popřípadě speciálního pedagoga či školního psychologa.

Na každé základní škole se nachází i školní metodik prevence, který má na starosti tvorbu minimálního preventivního programu. Na tvorbě se podílí i pedagogický sbor, žáci a zákonní zástupci nezletilých žáků. Cílem minimálního preventivního programu je zamezení rizikových projevů chování žáků včetně nekázně ve školním prostředí. Tento program je zastoupený v učebních osnovách, učebních plánech školního vzdělávacího programu a ve školním řádu a vnitřním řádu příslušné školy.

Nežádoucí chování žáků přetrvává, i na toto se pedagog musí připravit. Nejúčinnější bude žáka potrestat. Ovšem ne tělesně, tyto tresty jsou u nás od roku 1870 zakázány. O trestech se zmiňuje Kyriacou (1996, s. 110) „*Trest je v podstatě formální čin, po kterém chceme, aby byl pro žáka nepříjemný, a který má pomoci žákovi, aby se v budoucnu choval vhodným způsobem.*“ Takový trest má v žákovi vzbudit dojem, že se doopravdy nezachoval tak, jak by měl. A příště už s podobnou situací bude moct naložit lépe a rozumněji.

Tresty mají tři hlavní účely (Kyriacou, 1996, s. 110):

- a) odplata: trest vyjadřuje ideu, že spravedlnost vyžaduje, aby po špatném činu následoval morálně zasloužený trest
- b) odstrašení (odrazení): idea, že žák nebo ostatní žáci se budou chtít v budoucnosti podobnému chování ze strachu před jeho následky vyhnout

- c) náprava: idea, že žákovi se napomůže k pochopení nevhodnosti jeho chování a toho, proč je třeba, aby se příště choval správně

Žáky, kteří se nechovají v souladu se školním řádem a nerespektují pravidla stanovená učitelem, můžeme potrestat následujícími typy trestů. Můžeme například zadat písemný úkol, který píše neukázněný žák zásadně ve svém volném čase. Nikdy nezadáme takový úkol, který žák nestihl ve školním vyučování.

Dalším typem trestu může být zadržení neboli izolace. Může být stanoven po dobu přestávky, anebo po vyučování „po škole“.

Mezi tresty zařazujeme také ztrátu výhod, což může pro žáka znamenat to, že se nezúčastní školního výletu nebo může být přesazen a sedět odděleně od ostatních spolužáků.

Pokud některý z žáků přerušuje pedagogův výklad, též může být vyloučen ze třídy na chodbu. V době tohoto vyloučení dostává žák příležitost zamyslet se nad svým chováním a popřemýšlet nad případným napravením situace.

Pedagog může žáka, který se choval neukázněně, také slovně varovat a domluvit mu. Pro neukázněného žáka bývá domluva často velmi nepříjemná a měla by být udělena v soukromí.

Pro žáka, který si je vědom svého přestupku a situace je tak závažná, může být trestem také to, že jsou o jeho činu informováni rodiče či ředitel školy.

(Kyriacou, 1996)

Tresty, pokud už je uijeme, by měly být použity ihned po přestupku žáka. Neměly by být používány příliš často, jen tehdy, pokud byly použity strategie jiné. Jaký typ trestu zvolíme, se odvíjí od přestupku žáka, je však přiměřený. Je také důležité, aby samotný žák přijal svůj trest jako patřičný a zasloužený. Určitě si o nepřijatelném chování žáků promluvíme i s ostatními pedagogy ve škole, vždy je dobré spolupracovat s kolegy a jednat jako členové jednoho týmu.

Podle Matějčka (2015) by tresty měly být přiměřené osobnosti dítěte a jeho věku, srozumitelné, bohaté a členité, důsledné, a hlavně se nesmí přehánět.

2. Pohled na ukázněného žáka

Poslušný, hodný, tichý, hlásí se, ... Mnohé z nás jistě napadne spousta dalších slov, jakými by se dal ten náš ukázněný žák popsat. Jak tedy správně ukázněný žák vypadá?

2.1 Ukázněný žák a jeho osobnost

Žák v mladším školním věku se bude chovat ukázněně tehdy, pokud je ovšem pozitivně hodnocen od rodičů a paní učitelky. Tato potřeba být hodnocen kladně a být akceptován, ovlivňuje žákovo chování. (Vágnerová, 2000)

Novou sociální roli, kterou si dítě přivlastňuje je pozice školáka. Ten se musí podřizovat řádu a času vyučovacích hodin. Prostřednictvím pedagoga a ostatních spolužáků žák dostává zpětnovazební informace o správnosti či nesprávnosti svého chování a projevů. Žák se učí sebereflexi pomocí hodnocení, pochval či kritik. Toto socializační působení vede dítě k sebepoznání a spontánnímu rozvoji. (Jedlička, 2017)

Takovým vzorem ukázněného žáka je podle Stanislava Bendla ten žák, který je slušný, dodržuje pravidla školního řádu, napomáhá budování pozitivního sociálního klimatu ve škole, konflikty se spolužáky se snaží řešit pokojnou cestou a nesouhlas s pedagogem dává najevo vytříbenou formou. (Bendl, 2005)

2.2 Vliv výchovy na osobnost ukázněného dítěte

Člověk je vychováván již od narození svými rodiči, prarodiči, pedagogy, vychovateli, dalo by se říct, že i vrstevníci mají na dítě značný vliv. „*Příslušnost k rodině je součástí identity mladšího školáka.*“ (Vágnerová, 2000, s. 170) Rodiče předávají svému potomkovi řadu zkušeností, uspokojují jeho psychické potřeby a jsou pro děti vzorem. Dítě má určitou potřebu seberealizace, kterou v mladším školním věku nemůže zcela samo řídit. Významný vliv v tomto ohledu mají ale rodiče, kteří svými požadavky dítě ovlivňují. Neměli by však dítě nutit do aktivit, jichž je až přes míru, anebo na ně potomek nemá vlohy či jej zrovna nějaký kroužek nebaví. Mohou se s dítětem například domluvit na nějakém zájmovém útvaru, v němž zhodnotí jejich klady a zápory. Po jisté době, kdy se dítě rozhodne, že by ho bavila jiná aktivita, může zkusit jinou. I toto společné rozhodování mezi dětmi a rodiči může mít pozitivní vliv na ukázněné chování a odpovědnost dítěte.

Vliv vrstevníků je velmi přínosný např. proto, že rozvíjí své přátelství, socializují se a rozvíjí své zkušenosti a dovednosti. Děti si v mladším školním věku tvoří různě velké skupiny, většinou rozdělené na chlapce a dívky. Jsou schopné jednat společně, jako celek, prosazovat určité nápady. Tvoření skupin může mít pozitivní, ale i negativní charakter. V tomto věku se u dětí začíná objevovat odmítání, a to celé skupiny vůči jednomu méně zdatnému nebo znevýhodněnému jedinci. Děti útočí na znevýhodněného úmyslně, ostatní většinou podlehnou hlavnímu agresorovi, ten navádí ostatní členy ve skupině, udává úkoly. Slabší děti v něm vidí někoho velikého, svého vůdce, který je stejně věkově starý a poslouchají ho. Hovoříme o šikaně, o níž jsme se již zmiňovali v kapitole 1.3 Projevy neukázněného chování – kázeňské přestupky, poruchy chování.

2.2.1 Rodinná výchova

Výchova v rodině je prvotní výchovou, s níž se dítě setkává. Utváří se citové vazby, základy socializace, rozvíjí se celá osobnost. Rodina učí svého potomka také normám a způsobům chování. Pro dítě je zdrojem bezpečí a jistoty. Rodiče by měli být pro dítě autoritou, kterou plně akceptuje.

Rodina je vnější faktor, který může ovlivnit agresivní chování dětí. *„Z výzkumu vyplývá, že agresivní rodiče většinou mívají agresivní děti. Používají častěji tvrdých tělesných trestů, zákazů a příkazů, které mohou vyvolávat averzivní pocity dětí vůči rodiči.“* (Pugnerová, 2016, s. 153) Tyto tresty leckdy přechází v týrání a dítě se z této zkušenosti může identifikovat s agresorem. Děti, jež vyrůstají v tomto prostředí mohou vykazovat agresivní známky chování jinde, například ve škole. Agresivní chování totiž mohou přijmout jako normu a předávat ho dál i svým potomkům. (Pugnerová, 2016)

Autorka Antier (2011, s. 48) uvádí: *„Mnozí dnešní rodiče jsou zcela pasivní a laxní. Strídání vlídnosti a křiku nebo výprasku podporuje agresivitu, ale když důsledně trváme na dodržování zásadních hodnot, rozvíjíme pozitivní rysy charakteru dítěte. Jestliže s ním navážeme vřelý vztah plný vzájemné důvěry, podpoříme ho v komunikaci. Naučí se uvažovat a dokáže lépe ovládat svou energii.“*

V dnešní době je mnoho rozvodů manželství a rozpadů rodin z různých důvodů, např. kvůli nevěry, domácímu násilí nebo si rodiče už bohužel nerozumí a nedokáží vedle sebe žít. Děti, tak často žijí jen s jedním rodičem a s druhým tráví např. jen víkendy, kdy dítě bývá týden u matky a víkend u otce. A protože všichni nejsme stejní, jsme individuální bytosti, máme také

každý jinou povahu, jiné vlastnosti, jiný temperament. Právě tak i rozvedení rodiče budou svého potomka vychovávat jinak. V dítěti to může proto vyvolat pocity, které mu nejsou příjemné, a proto se schýlí k různým možnostem, jak tyto negativní emoce zahnat. Autor Z. Matějček (1994) upozorňuje, že se u dětí z neúplné rodiny, mohou objevit horší školní výsledky a v tom horším případě může dojít také k poruchám chování, které je zapříčiněno stresem. Mnohdy se uklání k negativním jevům, o nichž jsme zmínili v kapitole 1.3 Projevy neukázněného chování – kázeňské přestupky, poruchy chování.

Prostředí, v němž dítě vyrůstá, ovlivňuje psychický vývoj individuálně specifickým způsobem, který závisí mj. i na dědičných předpokladech. (Vágnerová, 2000) Také postoj, který rodiče ve výchově svých dětí zaujmou, má velmi významný vliv na jejich vývoj. Taková špatná výchova v rodině může být příčinou neukázněného chování. Píše o tom i Bendl „*Na vývoji osobnosti dítěte, jeho školní úspěšnosti a chování, včetně ukázněného chování, se podílí řada charakteristik rodiny a rodinného prostředí... Zdá se přirozené, že působení rodiny má mimořádný vliv na kázeň, zodpovědnost, uvědomělost a mravní profil jedince, a to jak v kladném, tak záporném smyslu.*“

<https://journals.muni.cz/pedor/article/view/7987/7230> ISSN: 1805-9511.

„*Řada autorů se snaží vysvětlit současnou situaci rodiny jako její krizi. Zdůvodňují to vysokou rozvodovostí, jež se dotýká nezletilých dětí, zvyšujícím se počtem dětí mimo manželství, nárůstem počtu neúplných rodin, zvyšujícími se počty týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí v rodině samé, vysokou sebevražedností dětí a mladistvých, jejich kriminalitou, agresivitou a dalšími společensky nežádoucími jevy.*“ (Procházka, 2012, s. 112)

„*Celá výchova tedy spočívá v tom, abychom naučili dítě ovládat vlastní energii a pomohli mu zaměřit ji na rozvoj kreativity, k řešení problémů a k pozornosti vůči ostatním lidem. Aby se dítě mohlo takto rozvinout, potřebuje tyto kvality převzít od nás. Bude nás respektovat, protože i my jsme ho respektovali.*“ (Antier, 2011, s. 48)

Mnoho rodičů žije ve vědomí, že škola, resp. učitelé se mají zabývat výchovou jejich potomků. Avšak si neuvědomují, že pedagog má jejich dítě ve větší míře vzdělávat. Na výchovu jsou tu rodiče. Ti, jenž zanedbávali či jinak znehodnotili výchovu svých dětí, se nemohou spoléhat na pedagogy a klást na ně požadavek nápravy. Pedagog může pouze ukázat jinou cestu

a postoje k životu. Poté už záleží na konkrétním jedinci, zda si tyto postoje a zkušenosti zvnitřní a bude se nimi řídit.

3. Východiska školní kázně

Jistými možnostmi, jak předcházet určitým projevům školní nekázně, mohou být:

- správně zvolené metody a formy výuky;
- zkušený pedagog, který umí žáky správně motivovat;
- prostředí, v němž se dítě cítí dobře

3.1 Osobnost pedagoga

Učitel musí být vybaven odbornou pedagogickou způsobilostí, pedagogickými dovednostmi, ale i jistými osobnostními předpoklady. Měl by své žáky ve výuce zaujmout vhodně zvolenými metodami a umět si ve třídě sjednat určitou disciplínu. Jak uvádí autor Obst (2009, s. 386, 387) „...významnou podmínkou efektivity učitelovy práce je jeho dovednost zajistit ve své výuce kázeň a pořádek.“ Takový učitel, který přesně ví, co chce po svých žácích, musí mít i promyšlené činnosti, jimiž bude vyučovací hodina řádně naplněna. Se svými žáky musí mít jasně určená pravidla, která by se měla dodržovat a jistá nedodržení by měla být sankcionována. I o těchto zásadách jsou žáci informováni již předem. Pokud právě pedagog s žáky nemá vymezena pravidla, žáci tak dostávají prostor k zábavě v podobě častého mluvení a nevěnování se výuce. Tvrdí to i český pedagog Stanislav Bendl v jednom z rozhovorů na toto téma „*Je to logické,“ říká Bendl. „Děti samy dovedou popsát, že se potom špatně učí, dostávají kvůli tomu špatné známky,“ doplňuje. „Navíc se v prostředí s minimem pravidel cítí nejistě, protože kázeň jim poskytuje ochranu a pocit bezpečí.“* <https://www.respekt.cz/rozhovory/se-stanislavem-bendlem-o-kazni-na-skolach>

Většina autorů se přiklání k metodě zavádění pravidel, kdy se na vytváření podílejí učitelé společně se žáky. Díky jejich vzájemné spolupráci se zvyšuje i zodpovědnost za dodržování (Obst, 2009).

„*Nedostatečné vymezení hranic a vymezení způsobují těžkosti a problémy ve výchovném vztahu. Výchova k samostatnosti a autonomii, partnerská výchova založená na svobodě zahrnuje řád a pravidla, která naplňují dětské potřeby spolehlivosti, důvěry a jistoty.*“ (Rogge, 2016, s. 121)

Pedagog by měl mít u svých žáků určitou autoritu, která když není uznávána, objevuje se právě to zmiňované nevhodné chování. Klíč k zavedení dobré kázně ve třídě je v tom, aby žáci

přijali postavení pedagoga a uznali, že jej opravňuje řídit jejich chování a průběh jejich učení. (Kyriacou, 1996)

Definice základních pedagogických dovedností (Kyriacou, 1996, s. 20) „*Pedagogické dovednosti můžeme definovat jako jednotlivé logicky související činnosti učitele, které podporují žákovu učení.*“

Seznam základních pedagogických dovedností (Kyriacou, 1996, s. 23)

1. plánování a příprava
2. realizace vyučovací jednotky
3. řízení vyučovací jednotky
4. klima třídy
5. kázeň
6. hodnocení prospěchu žáků
7. reflexe vlastní práce a evaluace

3.2 Klima školní třídy

Klima ve třídě by mělo být uvolněné, především proto, aby pedagog mohl svým žákům předat vhodně zvolenými metodami a formami učební látku a žáci z ní mohli získat nové poznatky a vědomosti. Kyriacou (1996, s. 79) charakterizuje klima třídy takto: „*Cílevědomé, orientované na úlohy, uvolněné, vřelé, podporující žáky a se smyslem pro pořádek.*“ Kázeň by mohla být chápána i jako „*Vědomé dodržování zadaných norem.*“ (Bendl, 2005, s. 48).

Každé dítě, respektive žák ve třídě by se měl ve své třídě cítit uvolněně, příjemně a s cílem naučit se něčemu novému. Záleží tedy i na učiteli, na jeho vztahu s žáky a jednání s nimi. Aby se pedagog a jeho žáci cítili, co nejlépe, je zapotřebí nepostradatelného podpoření motivace. Existují tři hlavní vlivy, které na motivaci žáků působí:

- vnitřní motivace
- vnější motivace
- očekávání úspěchu

Vnitřní motivace znamená, jak hluboko se žáci zapojují do činnosti, jen aby vyhověli své zvědavosti a zájmu o učební výklad. Každý člověk potřebuje vnitřně růst a rozvíjet se. „*Zdá se,*

že všichni lidé v sobě mají přirozený prvek zvědavosti a přejí si rozvinout schopnosti a dovednosti v různých oblastech.“ (Kyriacou, 1996, s. 82)

Ve vnější motivaci jde především o to, aby jedinec dosáhl svého vytyčeného cíle. Tento cíl může být důvodem cíle dalšího. Např. žák by chtěl získat z písemky dobrou známku a s tím očekává i pochvalu či odměnu od rodičů. (Kyriacou, 1996)

„Očekávání úspěchu se týká toho, do jaké míry žáci cítí, že v určité činnosti budou mít pravděpodobně úspěch.“ (Kyriacou, 1996, s. 82) Je tedy jasné, že pokud budou žáci považovat úkoly za příliš jednoduché, budou kladný výsledek či případnou pochvalu předpokládat.

Dalším důležitým prvkem dobrého klimatu ve třídě je vzájemná úcta, důvěra a vztah učitele se žáky. Nutností je vážit si každého žáka jako jednotlivce a vytvořit si s ním dobrý kontakt. Pro žáka, který má obavy a trápí se, nebude problém za učitelem přijít a svěřit se, protože mu bude důvěřovat. (Kyriacou, 1996)

Dále je zapotřebí i humor, ovšem takový, aby se žák necítil jako oběť, pokud je mířený směrem k němu. Pedagog si může při navazování přátelských vztahů s žáky udělat legraci např. při uvádění hodiny, zadání práce, která žáky čeká. Neměl by si však vytvořit až příliš kamarádský vztah, ale takový, aby ho žáci i přesto respektovali jako dospělou osobu, a především jako učitele. (Kyriacou, 1996)

Podpora sebedůvěry a sebeúcty je i ve školním prostředí významná. Žák potřebuje pochválit, popřípadě poradit, nechce být srovnáván s jinými, lepšími. U žáka se poté může objevit bezmoc, neschopnost. (Kyriacou, 1996)

Klima třídy bude ovlivněno také samotným vzhledem třídy a jejím složením. Učebna, která je upravená, prosvětlená a s potřebnými pomůckami, bude u žáků jistě více podporovat jejich aktivní zájem pro získání potřebných vědomostí.

V neposlední řadě je třeba zamyslet se nad složením dané třídy, zda jsou v ní všichni žáci stejní, či má některý žák specifické poruchy učení, a tudíž má vypracován individuální vzdělávací plán, nebo zda je v ní žák nadaný. I tento faktor je třeba brát v potaz a učitel by zde měl vytvořit vzájemnou úctu a přihlížet k odlišnostem těchto znevýhodněných žáků.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4. Základní informace o výzkumu

Děti se mohou setkat s různými typy neukázněného chování již od dětství. Účelem výzkumu tedy bylo zjistit aktuální situaci právě na prvním stupni základní školy. Výzkum zjišťuje poznatky a zkušenosti žáků prvního stupně v oblasti neukázněného chování ve škole. V rámci výzkumu byly stanoveny předpoklady, které byly ověřovány na žácích 1. stupně základní školy.

4.1 Téma výzkumu

Tématem výzkumu je kázeň na prvním stupni základní školy. Chtěli jsme zjistit, zda se již žáci prvního stupně setkávají s nekázní ve školním prostředí konkrétní základní školy.

4.2 Předmět výzkumu

Předmětem zkoumané problematiky je výskyt neukázněného chování ve škole, jeho typy, případné řešení, třídní klima, reakce rodičů z pohledu žáka a vlastní postoj k neukázněnému chování.

4.3 Cíle a otázky výzkumu

Jaké cíle jsme si určili a na které otázky jsme chtěli získat odpověď jsou popsány v následujících úsecích této podkapitoly.

4.3.1 Cíl výzkumu

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, zda se děti na základní škole, konkrétně na prvním stupni, setkávají s neukázněným chováním a pokud ano, s jakými typy a četností. Dále jsme se pokusili zjistit, zda jsou žáci neukáznění i o přestávkách, jak případné neukázněné chování řeší pedagogové ze žákova pohledu a jak reagují jejich rodiče.

4.3.2 Dílčí otázky výzkumu

1. Kolik procent žáků na škole se setkala s neukázněným chováním ve škole?
2. Mají žáci dostatečné znalosti z oblasti neukázněného chování a dokáží ho rozpoznat?
3. Jsou žáci neukáznění i mimo vyučování, tzn. o přestávkách?

4. Mají s neukázněností problém častěji chlapci než dívky?
5. Jsou žáci neukázněni z toho důvodu, že je to ve škole nebaví?
6. Jaké sankce dostanou žáci od rodičů za neukázněné chování?

4.4 Předpoklady výzkumu

1. Předpokládáme, že žáků, kteří se setkali s neukázněným chováním ve škole, je 75 %.
2. Předpokládáme, že žáci prvního stupně, kteří umí vyjádřit, co pro ně neukázněnost znamená, je 75 %.
3. Předpokládáme, že 50 % žáků je neukázněno i o přestávkách.
4. Předpokládáme, že je více chlapců, kteří mají s neukázněným chováním větší zkušenosti než dívky a je jich 55 %.
5. Předpokládáme, že jsou žáci neukázněni proto, že je škola nebaví v 50 %.
6. Předpokládáme, že nejčastější sankce od rodičů jsou zákazy používání mobilních telefonů, dívání se na televizi a chození ven s kamarády.

4.5 Výzkumné metody

V rámci výzkumného šetření jsme se zaměřili na kvantitativně orientovaný výzkum. Hlavní výzkumnou metodou byl písemný dotazník pro žáky prvního stupně ZŠ. Dotazník byl anonymní, žáci uvedli pohlaví, věk a třídu. Byl sestaven z uzavřených a otevřených otázek směřujících k našim předpokladům. Dotazník obsahoval 20 otázek týkajících se neukázněného chování na základní škole, z toho 16 uzavřených s nabídkou odpovědí a 4 otevřené, do nichž žáci vpisovali jejich zkušenosti s danou problematikou. U otázek uzavřených s možností výběru měli žáci zvolit 1 nejčastější odpověď, jež nám přiblížila žákův názor nebo zkušenost. Otevřené otázky jsme vyhodnotili a umístili dle pořadí získané četnosti.

4.5.1 Výběr výzkumného vzorku

Vybráni byli žáci ze základní školy. Záměrně byl výzkum prováděn pouze na prvním stupni. Chtěli jsme zjistit, zda se na vybrané základní škole neukázněné chování objevuje, či ne.

- Základní soubor: Žáci základní školy ve věku 7–12 let
- Dílčí soubory:
  - Žáci prvního stupně – 145 chlapců a 140 dívek
- Rozsah vzorku: 285 respondentů

4.6 Podmínky výzkumu

Tento výzkum byl proveden na Základní škole JUDr. Josefa Mareše ve Znojmě na ulici Klášterní 2. V prvotní fázi jsme požádali paní ředitelku této ZŠ, zda bychom mohli náš výzkum realizovat právě tady. Vzhledem k nařízení GDPR (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) jsme vytvořili souhlasy pro rodiče žáků, v nichž byl popsán náš požadavek s prosbou o vyplnění anonymního dotazníku jeho dítětem. Přestože ne všichni rodiče souhlasili s vyplněním tohoto dotazníku svým dítětem, získali jsme četné množství pozitivních souhlasů k jejich následnému zpracování. Výzkumné šetření bylo provedeno v březnu 2020.

4.7 Realizace výzkumu

Po výběru souhlasů a vytvoření seznamů žáků jednotlivých tříd jsme se domluvili s paními učitelkami a panem učitelem na vyplnění dotazníků v jejich třídách. Pedagogové si s dětmi nejprve popovídali na dané téma. Žáci se svobodně vyjadřovali a sdělovali si zkušenosti s nekázní. Poté jim byl předán dotazník, který vyplňovali již zcela sami.

4.8 Plán zpracování kvantitativních dat

První stupeň ZŠ JUDr. Josefa Mareše ve Znojmě navštěvuje 489 žáků. Výzkumu se zúčastnilo 285 žáků. Žáků, kteří se nezapojili z důvodu neposkytnutí souhlasu rodičů, bylo 9. První třídy se nezapojily záměrně z důvodu případného nepochopení otázkám a ostatní žáci se kvůli absenci zúčastnit nemohli. Dotazníky byly uspořádány na jednotlivé třídy a klasifikovány do skupin dívek a chlapců.

4.9 Zjištěná data

V rámci zjištěných dat se nyní podíváme a zanalyzujeme 20 otázek dotazníku. Přičemž 6 otázek nám vyhodnotí našich 6 stanovených hypotéz.

Otázka č.1: Setkal/a ses někdy s neukázněným chováním?

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda se žáci setkali s neukázněným chováním.

Tato otázka byla otevřená a žáci na ní odpovídali jednoslovně – ano, ne, nevím. Z výsledku je zřejmé, že se 70 % žáků prvního stupně s neukázněným chováním setkalo. Ve 26 % případech se žáci s neukázněným chováním nesečkali. Z dotázaných 4 % uvádí, že neví. Je ale možné, že se s neukázněným chováním setkali, jen o možných projevech neví.

Výsledek nám tedy ukazuje, že je mezi ním a naším dílčím předpokladem číslo 2, který jsme si stanovili v 75 % úspěšnosti, jen malý procentuální rozdíl.

Otázka č.2: Zlobí spolužáci ve třídě?

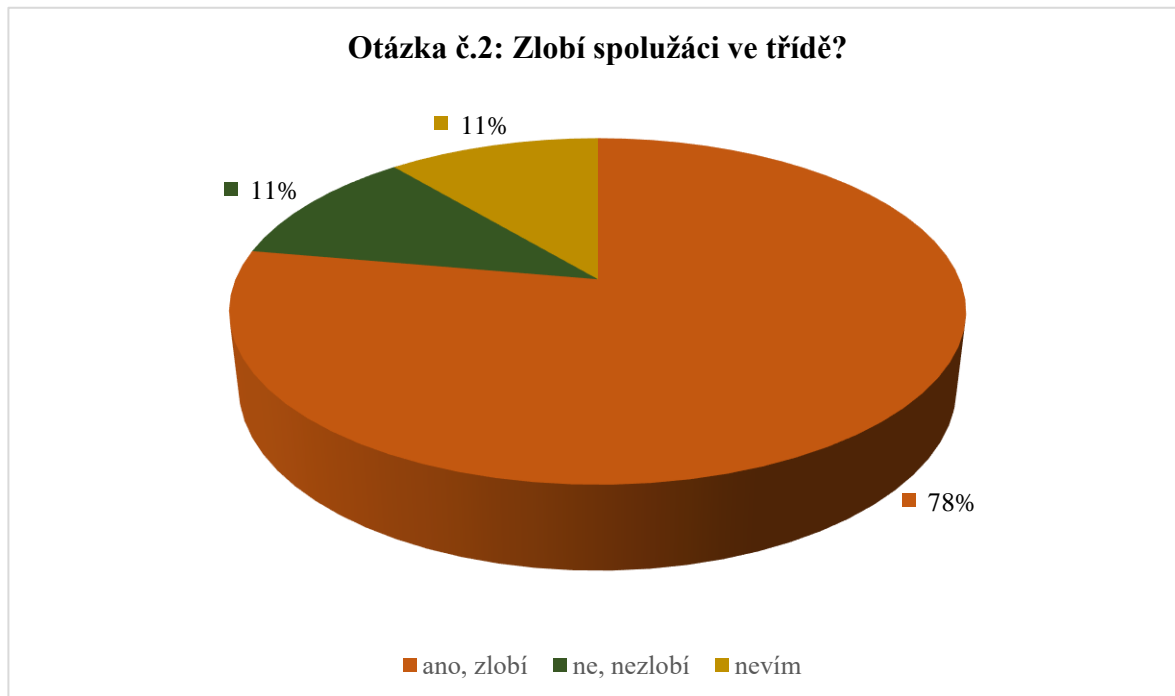
A) Ano, zlobí.

B) Ne, nezlobí.

C) Nevím.

Tato otázka zjišťuje, zda z pohledu žáka jako jednotlivce zlobí ve škole ostatní děti.

Graf 1: Zlobí spolužáci ve třídě?

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky grafu ukazují, že pohledy každého žáka jsou různé. Podle většiny respondentů jeho spolužáci ve třídě zlobí, a tudíž jsou jejich projevy neukázněné. 78 % žáků uvádí, že spolužáci ve třídě zlobí, 11 % si myslí, že ostatní žáci nezlobí a též 11 % uvedlo, že neví.

Otázka č.3: Vadí ti, když spolužáci v hodině zlobí?

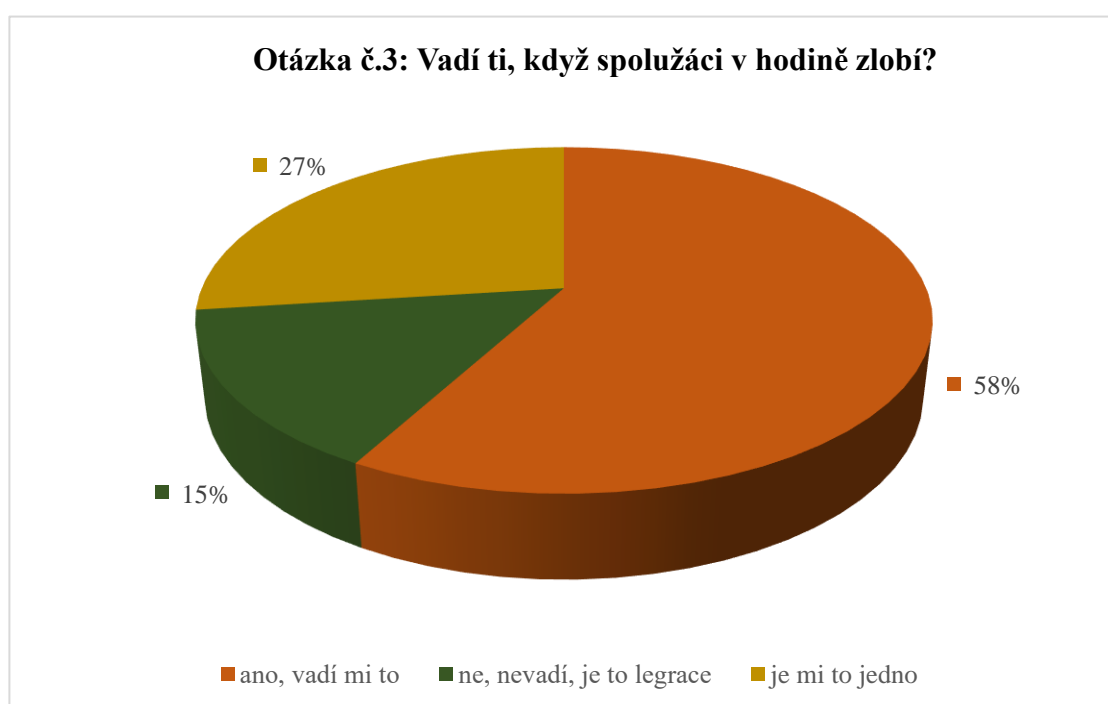
A) Ano, vadí mi to.

B) Ne, nevadí. Je to legrace.

C) Je mi to jedno.

Tato otázka zjišťuje, zda žákům vadí, když spolužáci výuku narušují různými způsoby.

Graf 2: Vadí ti, když spolužáci v hodině zlobí?

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že většině z dotazovaných vadí neukázněnost ostatních spolužáků, a to v 58 %. Narušování výuky jako legraci označilo 15 % z dotázaných a 27 % respondentů jakékoli projevy neukázněného chování neřeší.

Otázka č.4: Jestli jsi někdy zlobil/a ve škole. Jak nejčastěji? (Pokud jiné, vypiš jak.)

A) Vyrušoval(a) jsem v hodině. (bavení se, používání mobilního telefonu, hraní si).

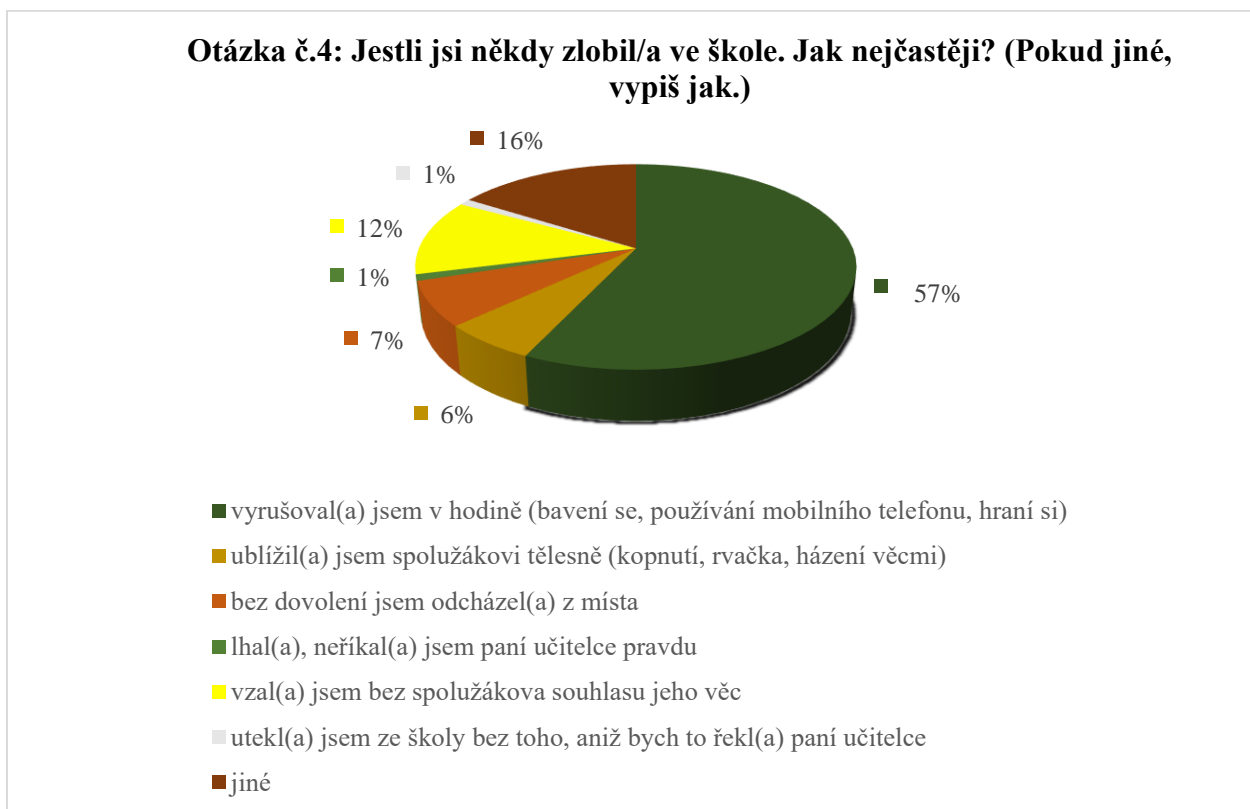
B) Ublížil(a) jsem spolužákovi tělesně (kopnutí, rvačka, házení věcmi).

C) Bez dovolení jsem odcházel(a) z místa.

- D) Lhal(a), neřikal(a) jsem paní učitelce pravdu.
- E) Vzal(a) jsem bez spolužákova souhlasu jeho věc.
- F) Utekl(a) jsem ze školy bez toho, aniž bych to řekl(a) paní učitelce.
- G) Jiné.

Touto otázkou jsme zjišťovali, jakým nejčastějším způsobem se žáci ve škole chovali neukázněně a v jaké četnosti.

Graf 3: Jestli jsi někdy zlobil/a ve škole. Jak nejčastěji? (Pokud jiné, vypiš jak.)

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výsledků v grafu jasně vidíme, že nejčetnější neukázněností je vyrušování v hodině, kterou uvedlo 57 % žáků, na druhém místě s 16 % žáků se umístila odpověď jiné, žáci k této odpovědi uváděli, že ve škole nezlobili. Další nejčastější zvolenou odpovědí bylo odcizení věci spolužáka, tuto odpověď zvolilo 12 % žáků. 7 % žáků odcházelo bez dovolení z místa, 6 % žáků ublížilo svému spolužákovi tělesně, 1 % z celkového počtu uteklo ze školy a též 1 % lhalo paní učitelce. Ačkoliv jsme prováděli náš výzkum pouze na 1. stupni, můžeme vidět, že se už i zde, sic jen v malé míře, ale objevují – náznaky agresivního jednání, lži a útěky.

Otázka č.5: Tvořili jste si pravidla chování sami nebo vám je určil/a pan/í učitel/ka?

- A) Společně se třídou.
- B) Vytvořil(a) je pan(i) učitel(ka).

Tato otázka zjišťuje, zda se žáci jako tým podíleli na vytvoření pravidel ve třídě.

Graf 4: Tvořili jste si pravidla chování sami nebo vám je určil/a pan/í učitel/ka?

Zdroj: Vlastní zpracování

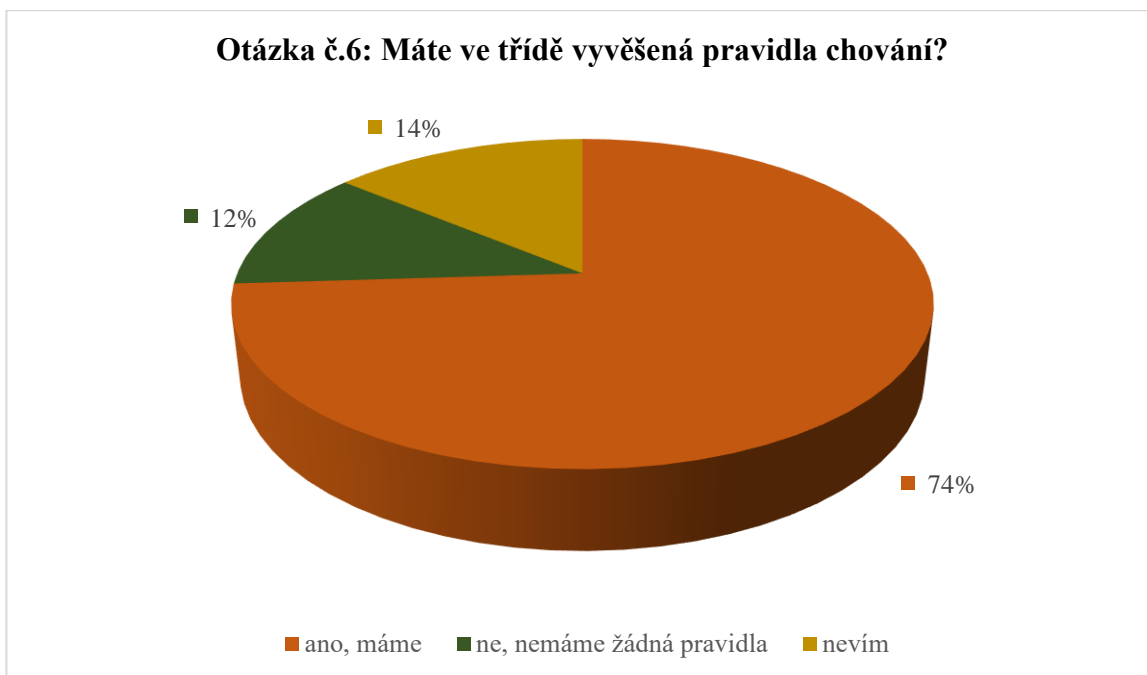
Ve většině tříd, spíše tedy v nižších ročnících, vytvořili pravidla chování pedagogové, a to v 76 %. V pátých třídách si žáci tvořili pravidla společně jako celek. Společně se třídou tvořilo 24 % žáků. Jak jsme si již v teoretické části uváděli, vytváření společných pravidel celé třídy přispívá k jejich dodržování ve větší míře.

Otázka č.6: Máte ve třídě vyvěšená pravidla chování?

- A) Ano, máme.
- B) Ne, nemáme žádná pravidla.
- C) Nevím.

Tato otázka zjišťuje, zda mají žáci ve své třídě pravidla chování a mohou si tak připomínat, co je ve školním prostředí žádoucí a co naopak není.

Graf 5: Máte ve třídě vyvěšená pravidla chování?

Výsledky jsou výborné! 74 % žáků má povědomí o vyvěšení pravidel ve své třídě. Výsledek této otázky je téměř shodný s výsledkem otázky předešlé, což může značit pedagogovu důslednost plnění pravidel žáků ve třídě. 12 % z dotázaných tvrdí, že ve třídě pravidla nemají a 14 % žáků neví.

Otázka č.7: Co udělá pan/í učitel/ka, když se někdo nechová podle pravidel?

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda je uplatněn trest a v jaké míře.

- 3 nejčastější odpovědi jsou:
- 1) poznámka
  - 2) domluva
  - 3) „paní učitelka je smutná“

Mezi další časté odpovědi respondenti uvádí: zvýšení hlasu, odchod za dveře, „nevím“ a DÚ navíc.

V dotaznících se vyskytlo 7 typů odpovědí žáků. U 44 % žáků je nekázeň potrestána poznámkou do žákovské knížky, 29 % žáků uvedlo, že jim pedagog domluví, 11 % dotázaných tvrdí, že je paní učitelka smutná, můžeme se tedy pouze domnívat, že se pedagog před svými žáky může tvářit nešťastně a dát jim tak najevo, že jej žáci zklamali a on toto chování od nich nečekal. Pokud se žák nechová podle třídních pravidel, pedagog zvýší hlas podle 9 % žáků.

3 % žáků uvedlo, že pedagog žáka odvede za dveře, rovněž 3 % žáků nevědělo a 1 % napsalo, že dostane domácí úkol navíc.

Otázka č.8: Proč si myslíš, že ve vaší třídě děti zlobí?

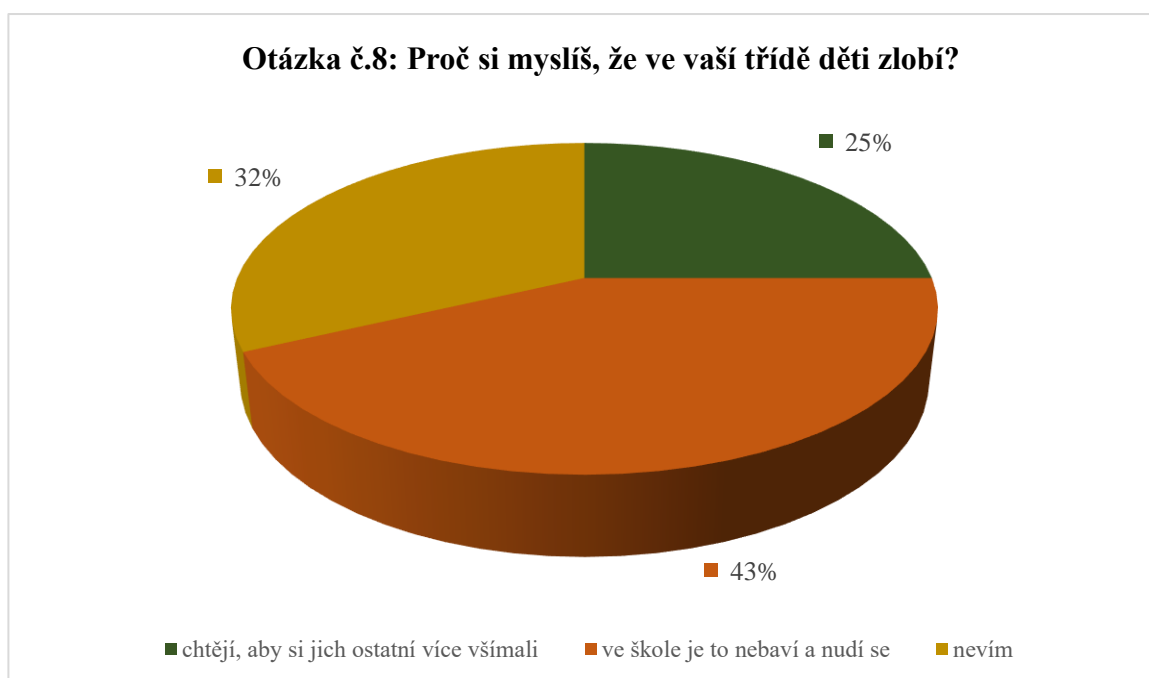
A) Chtějí, aby si jich ostatní více všímali.

B) Ve škole je to nebaví. Nudí se.

C) Nevím.

Touto otázkou jsme zjišťovali názor jednotlivých žáků na nekázeň spolužáků.

Graf 6: Proč si myslíš, že ve vaší třídě děti zlobí?

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce žáků, konkrétně 43 % uvádí, že se neukáznění žáci ve škole nudí, a proto ve výuce vyrušují. I v teoretické části naší práce se můžeme dočíst v podkapitole 1.2 Příčiny vzniku neukázněného chování o možných příčinách, které uvádí autor Kyriacou, jež právě nudu zmiňuje hned na prvním místě. 25 % žáků se domnívá, že žáci chtějí, aby si jich ostatní všimli, a proto právě zlobí a tím na sebe i více upozorňují. 32 % žáků neví, proč ostatní vyrušují.

Otázka č.9: Zlobí žáci ze třídy nebo i z jiných tříd i o přestávkách? (Jestli jsi odpověděl/a Ano, jdi na otázku č. 10, pokud jsi zakroužkoval/a Ne, přejdi na otázku č. 12.

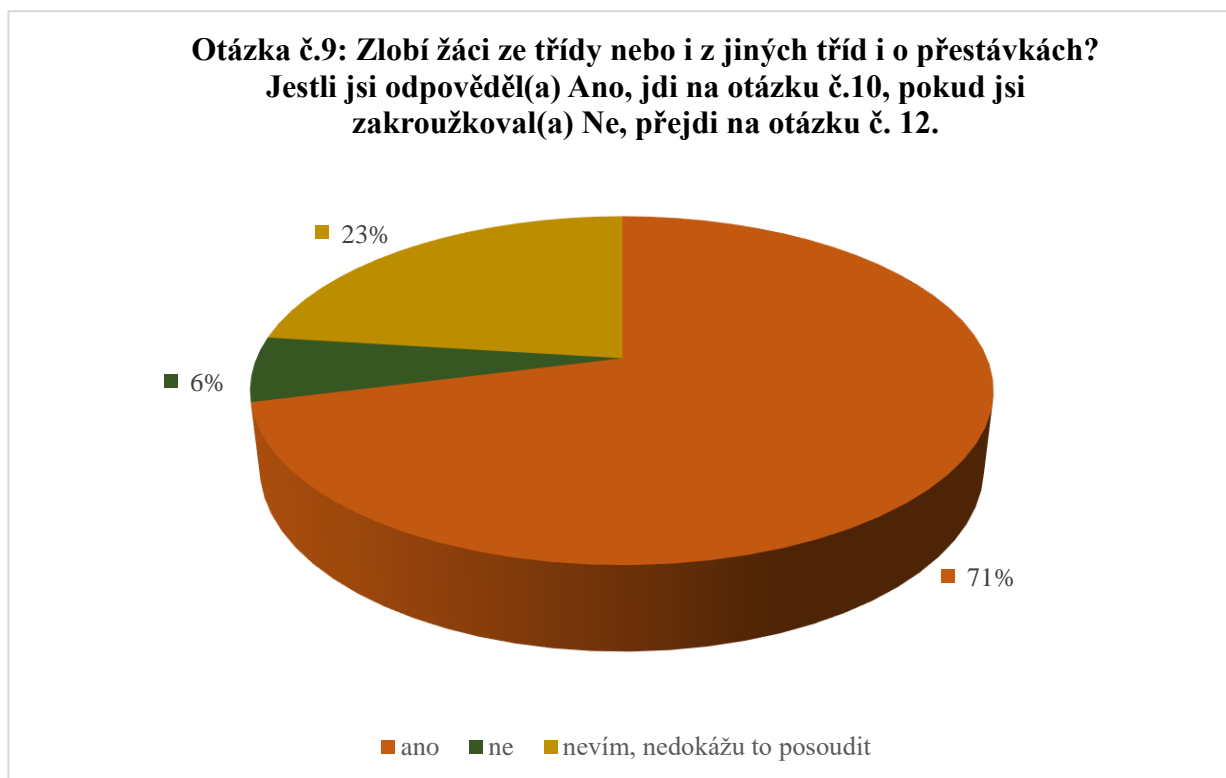
A) Ano.

B) Ne.

C) Nevím, nedokážu to posoudit.

Tato otázka zjišťuje, zda jsou žáci neukázněni i o přestávce, na chodbách, ve třídách nebo na toaletách.

Graf 7: Zlobí žáci ze třídy nebo i z jiných tříd i o přestávkách? (Jestli jsi odpověděl/a Ano, jdi na otázku č. 10, pokud jsi zakroužkoval/a Ne, přejdi na otázku č. 12.)

Zdroj: Vlastní zpracování

Na otázku odpovědělo 203 žáků kladně, což je 71 %. Potvrdil se nám tedy i třetí předpoklad, který jsme odhadovali v 50 %. Žáci mají k neukázněnému chování blíže než ve vyučování, protože na ně nejsou v této době kladeny požadavky, jež jsou vyžadovány ve vyučovací jednotce.

Zda jsou žáci neukázněni i o přestávkách, nedokázalo posoudit 23 % žáků. 6 % žáků se domnívá, že ostatní nezlobí.

Otázka č.10: Co zrovna dělají, když podle tebe zlobí?

Tato otázka zjišťuje, jaké konkrétní činnosti o přestávkách žáci dělají, když zlobí.

- 3 nejčastější odpovědi jsou: 1) „běhají“
2) „rvou se“
3) „křičí“

Mezi další časté odpovědi respondenti uvádí: házení pomůcek, sprosté mluvení.

Na desátou otázku odpovědělo 203 respondentů. V této otevřené otázce se objevilo pět činností, které se opakovaly. Běhání napsalo 50 % žáků, další častou činností žáků o přestávkách byly rvačky mezi žáky z 23 %. Třetí nejčastější aktivitou ve škole o přestávce bylo křičení, které označilo 15 % respondentů. 6 % žáků se shodlo na tom, že žáci zlobí tak, že hází pomůčkami a též 6 % označilo za zlobení sprosté mluvení.

Otázka č. 11: Jak se zachová pan/í učitel/ka, který/á má na chodbě dohled?

- A) Zavolá si ho, domluví mu a nechá ho jít.
- B) Posadí žáka na lavičku nebo ho pošle do třídy.
- C) Jiné.

Tato otázka zjišťuje, jak se zachová dozorující pedagog k neukázněnému dítěti.

Graf 8: Jak se zachová pan/í učitel/ka, který/á má na chodbě dohled?

Zdroj: Vlastní zpracování

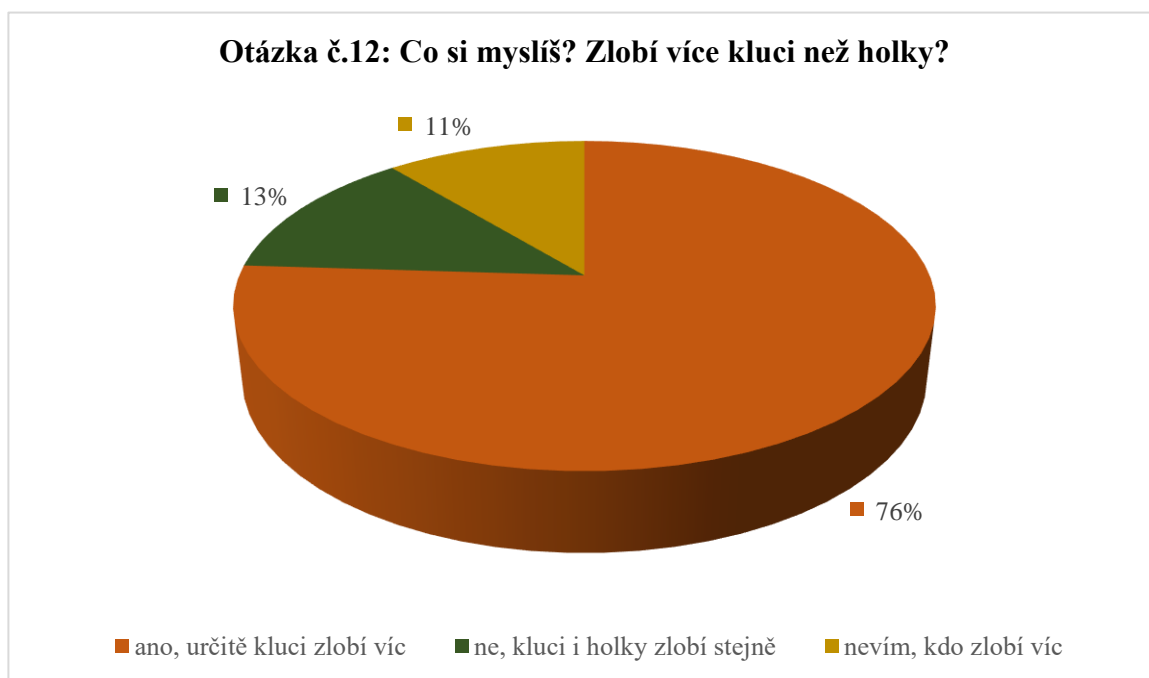
I na tuto otázku odpovědělo 203 žáků. Nejčastěji zvolená odpověď byla ta, že dozorující pedagog neukázněnému domluví, a to v 53 %. 37 % žáků zvolilo tu možnost, že učitel neposlušného posadí na lavičku, tudíž má nad tímto žákem kontrolu a ten již nemá prostor k nekázní. 10 % žáků zvolilo jinou alternativu, v odpovědích jednotlivých žáků se objevila poznámka.

Otázka č. 12: Co si myslíš? Zlobí více kluci než holky?

- A) Ano, určitě kluci zlobí víc.
- B) Ne, kluci i holky zlobí stejně.
- C) Nevím, kdo zlobí víc.

Tato otázka zjišťuje, zda kluci zlobí více než holky z pohledu obou pohlaví.

Graf 9: Co si myslíš? Zlobí více kluci než holky?

Zdroj: Vlastní zpracování

Na tuto otázku odpovídali již všichni žáci. Graf nám jasně ukazuje, že se žáci (chlapci i dívky) shodli v 76 % na odpovědi, že jsou chlapci neukázněnější než dívky. 13 % žáků uvedlo, že dívky i chlapci zlobí ve stejné míře a 11 % nedokázalo posoudit, kdo zlobí více. Tato otázka je ale subjektivní, tudíž z ní nemůžeme vyvozovat závěry.

Otázka č. 13: Jak často jsi napomínán/a?

- A) Nikdy.
- B) 1x za den.
- C) Vícekrát za den.

Tato otázka zjišťuje, jak často jsou neukáznění žáci napomínáni a zároveň také, které pohlaví je neukázněnější.

Graf 10: Jak často jsi napomínána?

(dívky)

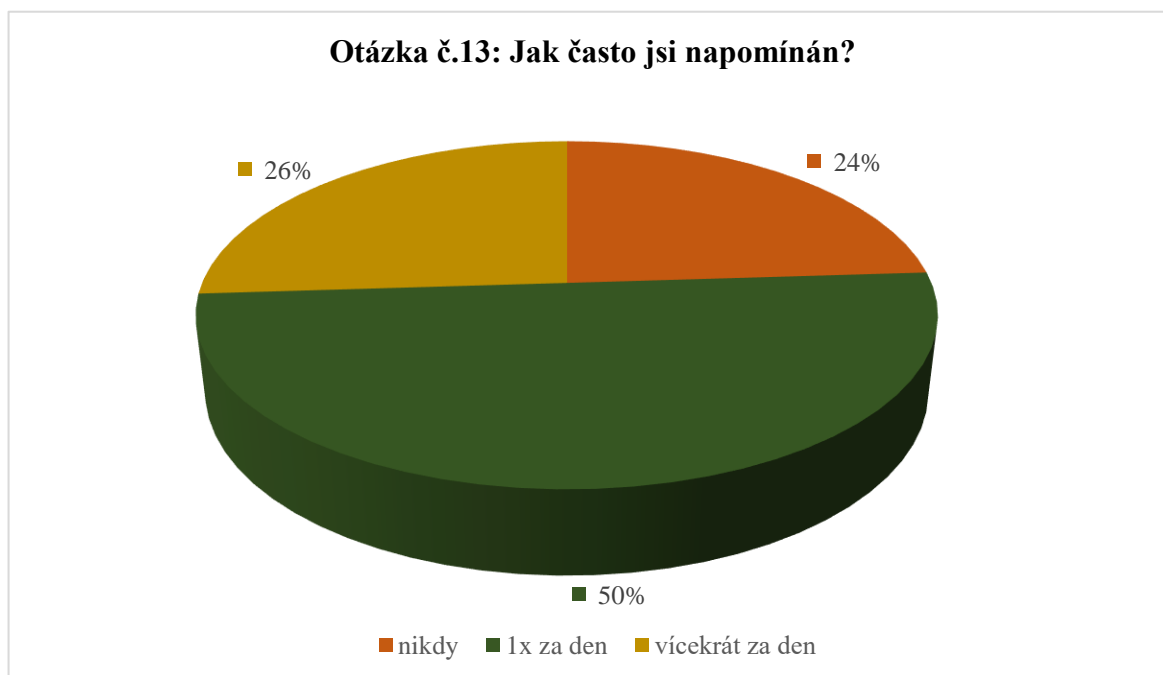

Zdroj: Vlastní zpracování

Tato otázka nám odpoví na náš 4. předpoklad, zda mají s neukázněným chováním problém častěji chlapci než dívky. Odpovědi v dotaznících jsme si rozdělili do dvou skupin dívky a chlapci. Skupinu dívek zastupuje 140 žákyň, tedy 100 %. 55 % dívek uvedlo, že ve škole nikdy napomínány nejsou, 36 % z nich jsou napomenuty jedenkrát za den a 9 % děvčat vícekrát za jeden den.

Graf 11: Jak často jsi napomínán?

(chlapci)

Zdroj: Vlastní zpracování

Skupinu chlapců zastupuje 145 žáků, což nám udává 100 %. Chlapci ve 24 % nebyli napomínáni nikdy, 50 % z celkového počtu chlapců bývá napomenuto alespoň jedenkrát za den, zatímco 26 % je domluveno i vícekrát než jednou za den.

Z obou grafů lze snadno vidíme, že s neukázněným chováním mají chlapci větší zkušenosti než dívky. Tato otázka nám tedy potvrdila náš 4. předpoklad. Potvrdil se dokonce v 76 %, je tedy dokonce o 21 % vyšší, než jsme si jej stanovili.

Otázka č. 14: Za co nejčastěji tě pan/í učitel/ka napomenul/a?

- A) Zapomínání DÚ a pomůcek.
- B) Slovní napadení (sprosté nadávky) spolužáka nebo učitele.
- C) Tělesné napadení (facka, kopnutí) spolužáka nebo učitele.
- D) Přinesení a užití návykové látky (cigarety, alkohol)
- E) Jiné.
- F) Nedostal/a jsem poznámku.

Touto otázkou jsme zjišťovali, kolik procent žáků se setkalo s neukázněným chováním ve škole.

- 3 nejčastější odpovědi jsou: 1) zapomínání DÚ a pomůcek
2) nedostal/a jsem poznámku
3) jiné (rozbití okna, dveří, ničení školního majetku)

Mezi další časté odpovědi respondenti uvádí: slovní napadení, tělesné napadení a přinesení a užití návykové látky

Otázka č.14 nám měla ověřit 1. předpoklad, kolik % žáků se setkala s neukázněným chováním ve škole. Tento dílčí předpoklad se nám částečně potvrdil, poněvadž měl 66 %. Můžeme se tedy jen domnívat, že žáci na prvním stupni ZŠ jsou ukázněnější, než jsme si mysleli.

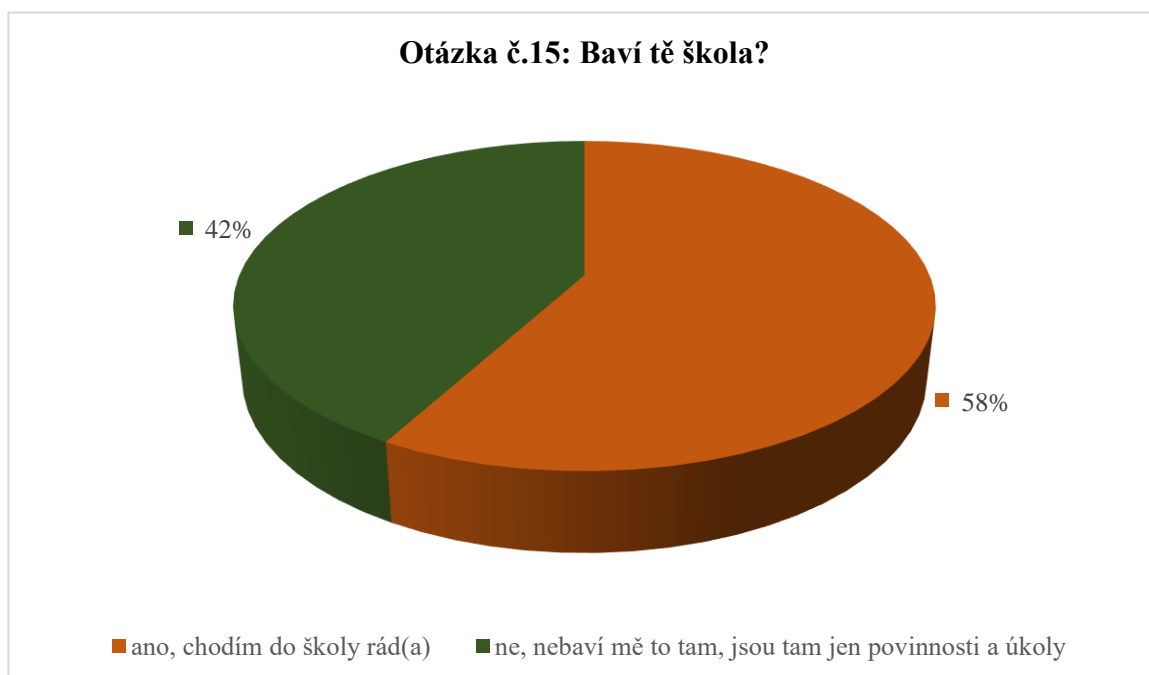
Otázka č. 15: Baví tě škola?

A) Ano, chodím do škola rád/a.

B) Ne, nebaví mě to tam. Jsou tam jen povinnosti a úkoly.

Tato otázka zjišťuje, zda žák do školy chodí rád.

Graf 12: Baví tě škola?

Zdroj: Vlastní zpracování

Většinu z dotázaných, konkrétně tedy 58 %, škola baví. 42 % žáků tvrdí, že je škola pouze povinnost a škola je nebaví.

Tuto otázku jsme si porovnali s otázkou č.4 u jednotlivých žáků. U všech respondentů, kteří označili variantu B u této otázky, se objevily právě projevy neukázněného chování.

Tato otázka měla ověřit i náš pátý předpoklad, zda jsou žáci neukázněni z toho důvodu, že je to ve škole nebaví. Tento předpoklad se nám však nepotvrdil, poněvadž má 42 %.

Otázka č. 16: Cítíš se ve své třídě dobře? Proč?

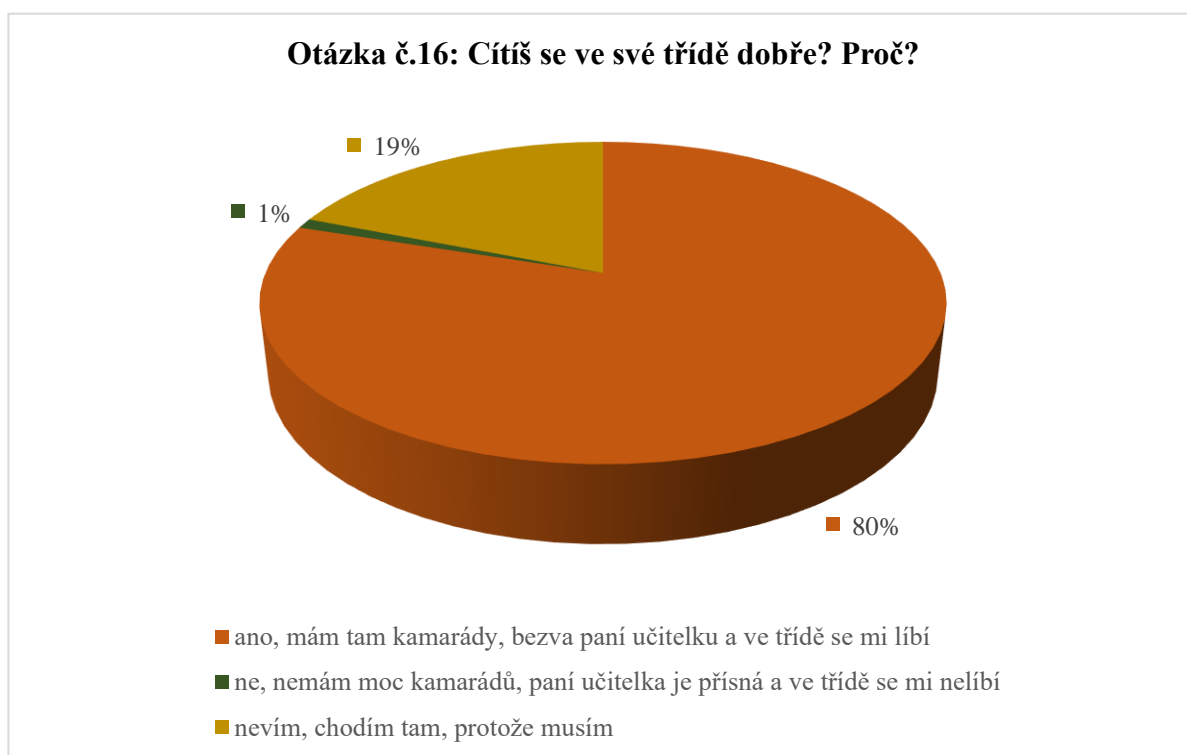
A) Ano, mám tam kamarády, bezva paní učitelku a ve třídě se mi líbí.

B) Ne, nemám moc kamarádů, paní učitelka je přísná a ve třídě mi nelíbí.

C) Nevím, chodím tam, protože musím.

Tato otázka zjišťuje, jaké je třídní klima, jak se jednotlivý žák ve třídě cítí.

Graf 13: Cítíš se ve své třídě dobře? Proč?

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf nám jasně ukazuje, že 80 % žáků se ve třídě cítí dobře. Většinu žáků z prvního stupně, vyjma 1. ročníků, se v jejich třídě líbí. Ve své třídě se necítí dobře 19 % žáků a pouhé 1 % neví, dochází do školy pouze proto, že je školní docházka povinná. Třídní klima je ve všech třídách této ZŠ pro žáky bezpečným místem, kde je příjemné prostředí s kamarády a správnými pedagogy.

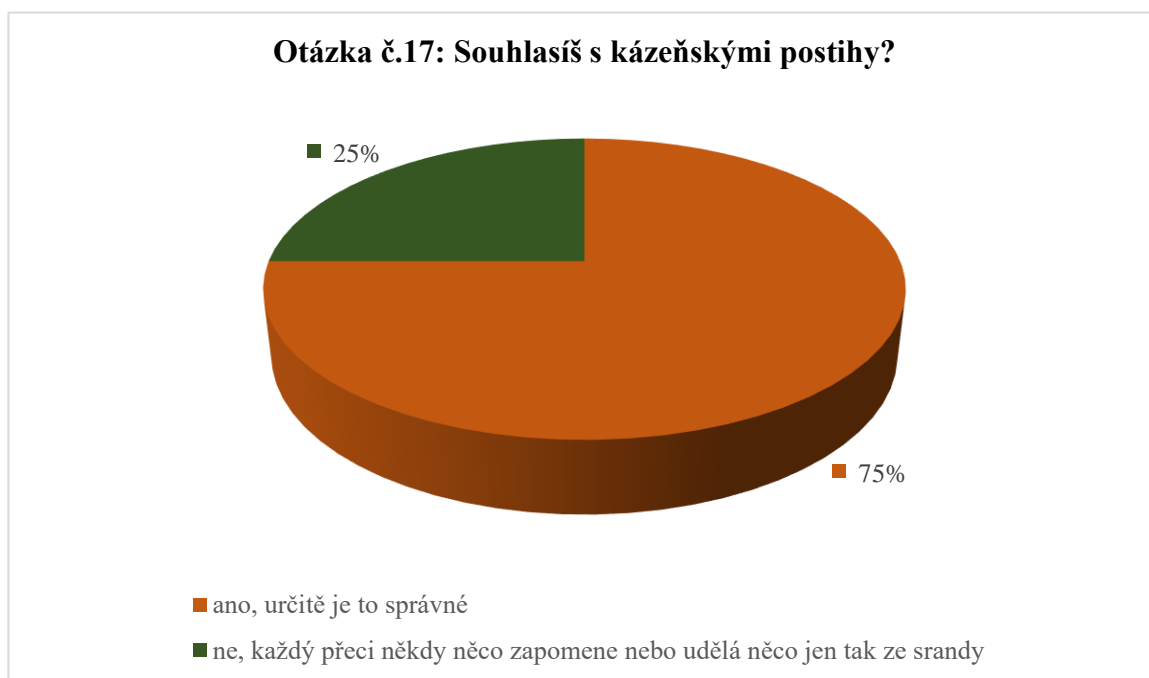
Otázka č. 17: Souhlasíš s kázeňskými postihy?

A) Ano, určitě je to správné.

B) Ne, každý přeci někdy něco zapomene nebo udělá něco jen tak ze srandy.

Tato otázka zjišťuje, zda žák souhlasí s postihem, pokud se nechoval podle pravidel nebo školního řádu.

Graf 14: Souhlasíš s kázeňskými postihy?

Zdroj: Vlastní zpracování

Žáci souhlasí s kázeňskými postihy v 75 %, což ukazuje, že si dítě svou chybu uvědomuje a je schopno přijmout trest. 25 % žáků s nimi však nesouhlasí. Je tedy zřejmé, že žáci prvního stupně na této ZŠ jsou schopni rozmýšlet nad vlastními povinnostmi a jejich plněním, dokáží si přiznat chybu.

Otázka č. 18: Jak se zachovali rodiče, pokud jsi ve škole zlobil/a? Zakázali ti nějakou tvoji oblíbenou činnost?

Tato otázka zjišťuje, jakým způsobem zareagovali rodiče dítěte, které se ve škole nechovalo podle pravidel.

- 3 nejčastější odpovědi jsou: 1) zákaz mobilu, počítače a tabletu
2) „Nezlobím, nedostávám poznámky.“
3) promluva

Mezi další časté odpovědi respondenti uvádí: zákaz chození ven, omezení kroužků

Nejvíce rodičů uplatňuje zákaz elektroniky, tuto odpověď zapsalo celkem 34 % žáků. Nezlobí a poznámku nedostalo 32 % žáků a rodiče si s neukázněným dítětem o dané záležitosti promluví v 25 % případů. 8 % neukázněným respondentům rodiče zakázali chodit ven a 1 % žáků uvádí, že mělo omezení v kroužcích.

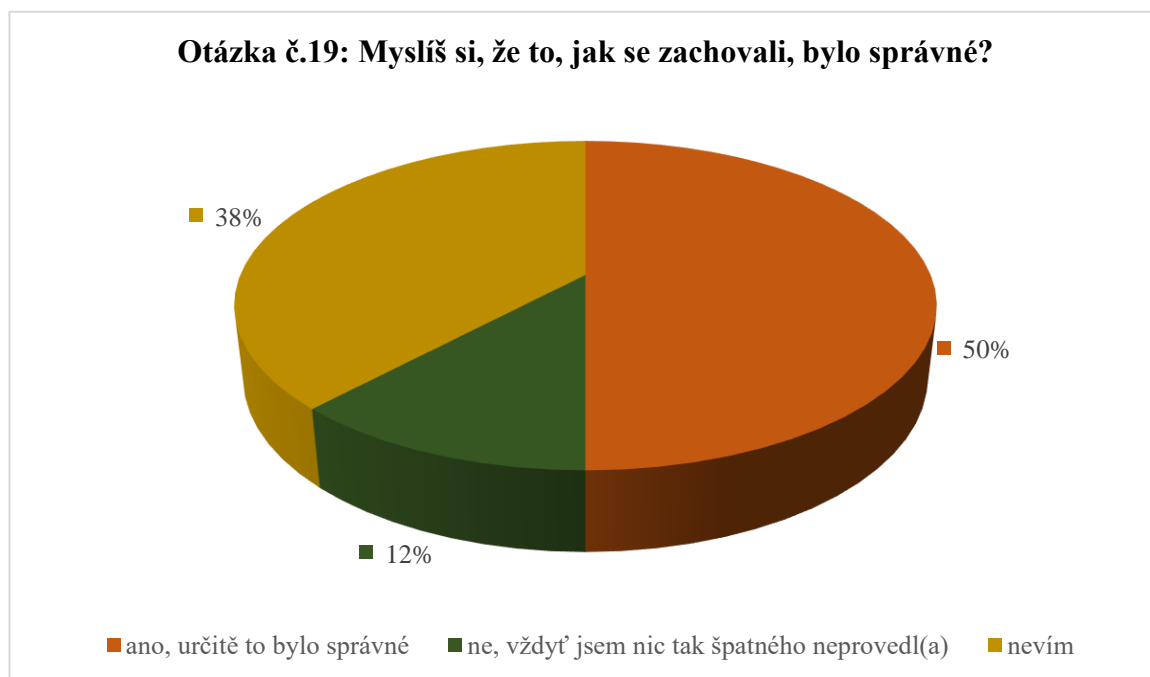
Tato otázka nám měla potvrdit či vyvrátit náš 6. předpoklad, v němž jsme si stanovili nejčastější sankce od rodičů. Na první místo jsme zařadili zákaz mobilního telefonu. Tato sankce se nám potvrdila, ovšem další dvě se nepotvrdily.

Otázka č. 19: Myslíš si, že to, jak se zachovali, bylo správné?

- A) Ano, určitě to bylo správné.
B) Ne, vždyť jsem nic tak špatného neprovedl/a.
C) Nevím.

Touto otázkou jsme zjišťovali, zda si jsou žáci vědomi svého neukázněného chování.

Graf 15: Myslíš si, že to, jak se zachovali, bylo správné?

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky této otázky jsou uspokojivé. Polovina z dotázaných žáků, kteří se ve škole nechovali podle pravidel, souhlasí s tím, jak se rodiče zachovali. Je uspokojivé, že si jsou žáci na této škole vědomi svých přestupků. 38 % žáků neví, zda se rodiče zachovali správně, anebo jsou mezi těmito i takoví, kteří neměli možnost se s touto zkušeností setkat. Pouhých 12 % nesouhlasí s reakcí rodičů.

Otázka č. 20: Jak by ses v takové situaci zachoval/a ty?

Touto otázkou jsme zjišťovali, jak by se dotýčný žák zachoval v situaci na místě rodiče neukázněného dítěte.

3 nejčastější odpovědi jsou: 1) „promluvil/a bych si“
2) „zakázal/a bych mobil“
3) „zakázal/a bych televizi“

Mezi další časté odpovědi respondenti uvádí: zákaz chování ven, tělesný trest

Nejvíce žáků se přiklonilo k té možnosti, že by si v roli rodiče se svým neukázněným dítětem o celé situaci promluvili. 32 % žáků by si tedy s dítětem promluvilo, můžeme se tedy domnívat, že by jednalo tak, jak je to jemu samotnému nejprůhodnější. 27 % žáků by dětem zakázalo používání mobilního telefonu, v některých odpovědích se objevovala i doba, na kterou by dítě mělo zákaz. Žáci by dále zakázali sledování televize, tuto odpověď napsalo 26 % žáků. Zákaz chování ven uvedlo 12 % žáků, a dokonce se tu vyskytl i tělesný trest, jenž se vyskytl v odpovědích u 3 % žáků.

4.10 Závěry

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, zda se žáci prvního stupně setkali s neukázněným chováním, s jakými typy a četností. Dále jsme se pokusili zjistit, zda jsou žáci neukázněni i o přestávkách a v jaké míře, zda mají s neukázněností problém častěji chlapci a proč jsou žáci ve škole neposlušni.

Po zpracování 285 dotazníků jsme zjistili, že se u mladších žáků, většinou u těch ze druhých tříd, objevovaly u otevřených otázek odpovědi tohoto typu „nezlobím, nedostávám poznámky“. Můžeme tedy konstatovat, že se žáci z druhých tříd na prvním stupni zcela neprojevují, jsou ukázněni a své povinnosti si dostatečně plní. Škola a úkoly s ní spojené je baví. Starší žáci ve třetích až pátých ročnících se již s neukázněným chováním setkali ve formě neplnění školních povinností, ničení školního majetku, slovního a tělesného napadení

a přinesení a užití návykové látky. I přestávky tráví tím, že po škole běhají, rvou se a křičí. Jsou zde ale uvědomělí pedagogové, kteří dovedou různými způsoby jejich projevy neukázněného chování zmírnit.

První předpoklad výzkumu se nám částečně potvrdil. Předpokládali jsme vyšší četnost žáků, kteří se s neukázněným chováním setkali, a to v 75 %. Zjistili jsme, že se s těmito projevy na prvním stupni setkalo 66 % žáků.

Druhý předpoklad se částečně potvrdil ze 70 %. Žáci mladšího školního věku dokážou pojmenovat neukázněné chování a mají dostatečné znalosti z této problematiky.

Třetí předpoklad se potvrdil v 71 %, je tedy o 21 % vyšší, než jsme si stanovili. Žáci jsou neukázněnější právě o přestávce, kdy se mohou sdružovat na chodbě nebo třídě a konat činnosti, které ve vyučování nemohou.

Potvrdil se i čtvrtý předpoklad, který jsme si stanovili na 55 %. Tento předpoklad se nám ověřil v 76 %. I přes názory některých autorů, že přibývá stále více neukázněných děvčat, chlapci na této škole zlobí více.

Pátý předpoklad se nepotvrdil. Žáků, kteří se projevovali neukázněným chováním a škola je nebaví, je z celkového počtu 100 % pouhých 42 %. I ty žáky, kteří se občas projevují jako neukázněni, může škola bavit.

Poslední předpoklad se nám nepotvrdil. Nejčastějšími sankcemi od rodičů jsou zákazy mobilních telefonů, což se potvrdilo. Z výzkumu dále vyplývá, že žáci nezlobí, a tudíž nedostávají ani poznámky, anebo nekázeň rodiče řeší domluvou.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo shrnutí kázně a neukázněného chování, příčin, rizik a prevence a projevů na prvním stupni. Zároveň bylo cílem shrnutí vlivu rodinné výchovy a školního prostředí působící na jedince. Cílem empirické části bylo shromáždit výsledky z oboru kázně z prvního stupně základní školy.

Závěrem tohoto výzkumu lze říci, že se na prvním stupni již zmiňované základní školy neukázněné chování objevuje. Potvrdilo se nám, že se již mezi mladšími školáky jisté typy tohoto chování vyskytují. Ti ho dokáží rozpoznat a většina z nich s ním má zkušenost.

Většina žáků se nejčastěji s nekázní setkala v podobě vyrušování ve výuce – častého povídání se spolužáky a používání mobilních telefonů. Další hrozbou, což by se též mohlo jevit jako nekázeň, je časté zapomínání pomůcek a domácích úkolů. V případě neukázněného chování, ať už jde o bavení se ve výuce nebo běhání či rvačky o přestávkách, jsou si žáci plně vědomi trestu a jsou schopni ho přijmout a souhlasí s ním. Učitelé se podle žáků nejčastěji přiklání k poznámce do žákovské knížky. Žáci se ještě v tomto věku shodují jak s pedagogem, tak s rodičem. Od rodičů se dítě učí prakticky neustále. Z jejich názorů a hodnot, které mu předávají. Osvojuje si i jejich názory na výchovu svých budoucích potomků. Tyto postoje můžeme vidět v posledních dvou otázkách v dotazníku.

Třídní pravidla a vzhled učebny mají též příznivé účinky na pozitivní třídní klima. Pedagog svou organizovaností a pečlivostí dokáže přetvořit místnost třídy k místu, kde se učení stane radostí. Nejen pro něj, ale především pro žáky. Výzkum na této škole jen potvrdil, že většina žáků je ve třídě spokojena. Přestože přibývá děvčat, které jsou neukázněné, chlapci mladšího školního věku na zkoumané škole zlobí více.

Být ukázněným člověkem je zkrátka potřebným předpokladem pro školu i pro život. Nejdůležitější je výchova rodičů. Ti mají totiž největší podíl na tom, jak se jejich dítě bude umět postavit k různým situacím a překážkám v životě. Hlavně rodiče totiž ovlivňují průběh života jejich potomka prakticky od prvních dnů jeho narození.

Seznam použité literatury

- ANTIER, Edwige. *Agresivita dětí*. Vyd. 2. Přeložil Kristyna KŘÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-881-4
- BENDL, Stanislav. *Ukázněná třída aneb Kázeňské minimum pro učitele*. Praha: TRITON, 2005. ISBN 80-7254-624-4
- BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9
- JEDLIČKA, Richard.: *Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím*. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0096-5
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST.: *Školní didaktika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4
- KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 1996. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-022-7
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?* Vyd. 8. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0852-5
- NOVÁK, Tomáš. *Mnohem menší dareba, než jste čekali*. Praha: Grada, 2014. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-5069-9
- PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Elektronické vydání. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-7847-1.
- ROGGE, Jan-Uwe. *Děti potřebují hranice*. Vydání šesté. Přeložil Alžběta SIROVÁTKOVÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1152-5

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi. Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí.* Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství, dospělost, stáří.* Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes.* Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 80-7178-071-5

Elektronické zdroje

BENDL, Stanislav. Se Stanislavem Bendlem o kázni na školách. *Respekt* [online]. 2010, č. 14 [cit. 03.04. 2010] Dostupné z: <https://www.respekt.cz/rozhovory/se-stanislavem-bendlem-o-kazni-na-skolach> ISSN 1801-1446.

BENDL, Stanislav. Vliv výchovy v rodině na kázeň žáků ve škole. *Pedagogická orientace*. [Online]. 2017, č. 3, s. 2-20. [cit. 2020-04-21]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/7987>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha číslo 1: Metodický list

Příloha číslo 2: Žádost pro ředitele ZŠ

Příloha číslo 3: Žádost pro rodiče žáků

Příloha číslo 4: Dotazník pro žáky

Příloha číslo 5: Ukázka vyplněného dotazníku

Příloha číslo 6: Graf odpovědí na otázku číslo 1 dle jednotlivých tříd

Příloha číslo 7: Vložená příloha – disk CD ROM obsahující bakalářskou práci

Dotazník

Dobrý den, milí žáci a milé zákyně. Jmenuji se Nikola Švajková, jsem studentka 3.ročníku bakalářského studia Univerzity Palackého v Olomouci oboru Vychovatelství. Prosím vás o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká neukázněného chování žáků na prvním stupni základní školy. Výsledky tohoto dotazníku pomohou ke zjištění poznatků z problematiky kázně, jejich příčin a případného řešení.

Příloha č. 1: Metodický list

Žádost o povolení dotazníkové akce

Mgr. Eva Hubatková
Ředitelka ZŠ JUDr. Josefa Mareše a MŠ
Klášteří 2
669 02 Znojmo

Věc: **Žádost o umožnění dotazníkové akce v souvislosti s bakalářskou prací**

Příjmení a jméno žadatele: Nikola Švajková
Kontaktní adresa: Dyjákovice 309, 671 26 Dyjákovice
Telefon: 737 081 246
Email: nikola.svajkova@seznam.cz
Škola/fakulta: Univerzita Palackého, pedagogická fakulta
Obor studia: bakalářské studium

Téma závěrečné práce: **Kázeň na prvním stupni ZŠ**

Způsob provedení sběru dat: Dotazník

Termín sběru: 2.3. – 13.3.2020

Pracoviště, kde bude sběr dat proveden: ZŠ JUDr. Josefa Mareše – **1. stupeň (2.-5.ročník)**

Prezentace dat: písemná a ústní prezentace v souvislosti s bakalářskou prací

Zavazuji se, že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvím v souvislosti s prováděným výzkumem a sběrem dat. Použité dotazníky budou anonymní.

Ve Znojmě dne 25.2.2020

Nikola Švajková

Příloha č. 2: Žádost o povolení dotazníkové akce

Dobrý den, vážení rodiče.

Jsem studentkou posledního ročníku studia Vychovatelství na Univerzitě Palackého v Olomouci. Má bakalářská práce se týká Kázně na prvním stupni ZŠ. Tento výzkum provádím formou dotazníků na ZŠ JUDr. Josefa Mareše ve Znojmě na prvním stupni. Dotazníky jsou anonymní. Otázky se týkají kázně, kázeňských přestupků, prevence a třídního klimatu. Prosím Vás touto cestou o svolení, aby se Vaše dítě mohlo dotazníkového šetření zúčastnit.

Schvaluji, že se má dcera/můj syn ..... může zúčastnit výzkumu.

Datum a podpis: .....

Děkuji .....

Příloha č. 3: Žádost pro rodiče žáků

Třída:

Věk:

Pohlaví:

Dotazník

1. Setkal (a) ses někdy s neukázněným chováním?

.....
.....

2. Zlobí spolužáci ve třídě?

- A) Ano, zlobí.
- B) Ne, nezlobí.
- C) Nevím.

3. Vadí ti, když spolužáci v hodině zlobí?

- A) Ano, vadí mi to.
- B) Ne, nevadí. Je to legrace.
- C) Je mi to jedno.

4. Jestli jsi někdy zlobil (a) ve škole. Jak nejčastěji? (Pokud jiné, vypiš jak.)

- A) Vyrušoval (a) jsem v hodině. (bavení se, používání mobilního telefonu, hraní si).
- B) Ublížil (a) jsem spolužákovi tělesně (kopnutí, rvačka, házení věcmi).
- C) Bez dovolení jsem odcházel (a) z místa.
- D) Lhal (a), neřkala jsem paní učitelce pravdu.
- E) Vzal (a) jsem bez spolužákova souhlasu jeho věc.
- F) Utekla jsem ze školy bez toho, aniž bych to řekl (a) paní učitelce.
- G) Jiné.

.....

5. Tvořili jste si pravidla chování sami nebo vám je určila pan(i) učitel(ka)?

- A) Společně se třídou.
- B) Vytvořil(a) je pan(i) učitel(ka).

6. Máte ve třídě vyvěšená pravidla chování?

- A) Ano, máme.
- B) Ne, nemáme žádná pravidla.
- C) Nevím.

7. Co udělá pan(i) učitel(ka), když se někdo nechová podle pravidel?

.....
.....

8. Proč si myslíš, že ve vaší třídě děti zlobí?

- A) Chtějí, aby si jich ostatní více všímali.
- B) Ve škole je to nebaví. Nudí se.
- C) Nevím.

9. Zlobí žáci ze třídy nebo i z jiných tříd i o přestávkách? (Jestli jsi odpověděl(a) Ano, idi na otázku č. 10, pokud jsi zakroužkoval (a) Ne, přejdi na otázku č. 12.

- A) Ano.
- B) Ne.
- C) Nevím, nedokážu to posoudit.

10. Co zrovna dělají, když podle tebe zlobí?

.....
.....

11. Jak se zachová pan(i) učitel(ka), která má na chodbě dohled?

- A) Zavolá si ho, domluví mu a nechá ho jít.
- B) Posadí žáka na lavičku nebo ho pošle do třídy.
- C) Jiné.

12. Co si myslíš? Zlobí více kluci než holky?

- A) Ano, určitě kluci zlobí víc.
- B) Ne, kluci i holky zlobí stejně.
- C) Nevím, kdo zlobí víc.

13. Jak často jsi napomínán (a)?

- A) Nikdy.
- B) 1x za den
- C) Vícekrát za den.

14. Za co nejčastěji tě pan(i) učitel(ka) napomenula?

- A) Zapomínání DÚ a pomůcek.
- B) Slovní napadení (sprosté nadávky) spolužáka nebo učitele.
- C) Tělesné napadení (facka, kopnutí) spolužáka nebo učitele.
- D) Přinesení a užití návykové látky (cigarety, alkohol).
- E) Jiné.
- F) Nedostala jsem poznámku.

15. Baví tě škola?

- A) Ano, chodím do školy rád(a).
- B) Ne, nebaví mě to tam. Jsou tam jen povinnosti a úkoly.

16. Cítíš se ve své třídě dobře? Proč?

- A) Ano, mám tam kamarády, bezva paní učitelku a ve třídě se mi líbí.
- B) Ne, nemám moc kamarádů, paní učitelka je přísná a ve třídě se mi nelíbí.
- C) Nevím, chodím tam, protože musím.

17. Souhlasíš s kázeňskými postihy?

- A) Ano, určitě je to správné.
- B) Ne, každý přeci někdy něco zapomene nebo udělá něco jen tak ze srandy.

18. Jak se zachovali tvoji rodiče, pokud jsi ve škole zlobil(a)? Zakázali ti nějakou tvoji oblíbenou činnost?

.....
.....

19. Myslíš si, že to, jak se zachovali, bylo správné?

- A) Ano, určitě to bylo správné.
- B) Ne, vždyť jsem nic tak špatného neprovedl (a).
- C) Nevím.

20. Jak by ses v takové situaci zachoval(a) ty?

.....
.....
.....

Třída: 3.B
Věk: 9
Pohlaví: M

Dotazník

1. Setkal (a) ses někdy s neukázněným chováním?

ANO

2. Zlobí spolužáci ve třídě?

- A) Ano, zlobí.
 B) Ne, nezlobí.
 C) Nevím.

3. Vadí ti, když spolužáci v hodině zlobí?

- A) Ano, vadí mi to.
 B) Ne, nevadí. Je to legrace.
 C) Je mi to jedno.

4. Jestli jsi někdy zlobil (a) ve škole. Jak nejčastěji? (Pokud jiné, vypíš jak.)

- A) Vyrušoval (a) jsem v hodině. (bavení se, používání mobilního telefonu, hraní si).
 B) Ublížil (a) jsem spolužákovi tělesně (kopnutí, rvačka, házení věcmi).
 C) Bez dovolení jsem odcházel (a) z místa.
 D) Lhal (a), neřkala jsem paní učitelce pravdu.
 E) Vzal (a) jsem bez spolužákova souhlasu jeho věc.
 F) Utekla jsem ze školy bez toho, aniž bych to řekl (a) paní učitelce.
 G) Jiné.

5. Tvořili jste si pravidla chování sami nebo vám je určila pan(i) učitel(ka)?

- A) Společně se třídou.
 B) Vytvořil(a) je pan(i) učitel(ka).

6. Máte ve třídě vyvěšená pravidla chování?

- A) Ano, máme.
 B) Ne, nemáme žádná pravidla.
 C) Nevím.

7. Co udělá pan(i) učitel(ka), když se někdo nechová podle pravidel?

napomenutí

8. Proč si myslíš, že ve vaší třídě děti zlobí?

- A) Chtějí, aby si jich ostatní více všímali.
 B) Ve škole je to nebaví. Nudí se.
 C) Nevím.

9. Zlobí žáci ze třídy nebo i z jiných tříd i o přestávkách? (Jestli jsi odpověděl(a) Ano, idi na otázku č. 10, pokud jsi zakroužkoval (a) Ne, přejdi na otázku č. 12.)

- A) Ano.
 B) Ne.
 C) Nevím, nedokážu to posoudit.

10. Co zrovna dělají, když podle tebe zlobí?

rouže

11. Jak se zachová pan(i) učitel(ka), která má na chodbě dohled?

- A) Zavolá si ho, domluví mu a nechá ho jít.
- B) Posadí žáka na lavičku nebo ho pošle do třídy.
- C) Jiné.

12. Co si myslíš? Zlobí více kluci než holky?

- A) Ano, určitě kluci zlobí víc.
- B) Ne, kluci i holky zlobí stejně.
- C) Nevím, kdo zlobí víc.

13. Jak často jsi napomínán (a)?

- A) Nikdy.
- B) 1x za den
- C) Vícekrát za den.

14. Za co nejčastěji tě pan(i) učitel(ka) napomenula?

- A) Zapomínání DÚ a pomůcek.
- B) Slovní napadení (sprosté nadávky) spolužáka nebo učitele.
- C) Tělesné napadení (facka, kopnutí) spolužáka nebo učitele.
- D) Přinesení a užití návykové látky (cigarety, alkohol).
- E) Jiné.
- F) Nedostala jsem poznámku.

15. Baví tě škola?

- A) Ano, chodím do školy rád(a).
- B) Ne, nebaví mě to tam. Jsou tam jen povinnosti a úkoly.

16. Cítíš se ve své třídě dobře? Proč?

- A) Ano, mám tam kamarády, bezva paní učitelku a ve třídě se mi líbí.
- B) Ne, nemám moc kamarádů, paní učitelka je přísná a ve třídě se mi nelíbí.
- C) Nevím, chodím tam, protože musím.

17. Souhlasíš s kázeňskými postihy?

- A) Ano, určitě je to správné.
- B) Ne, každý přeci někdy něco zapomene nebo udělá něco jen tak ze srandy.

18. Jak se zachovali tvoji rodiče, pokud jsi ve škole zlobil(a)? Zakázali ti nějakou tvoji oblíbenou činnost?

*jech v... kázeň... nemůžu...
ma... počítač...*

19. Myslíš si, že to, jak se zachovali, bylo správné?

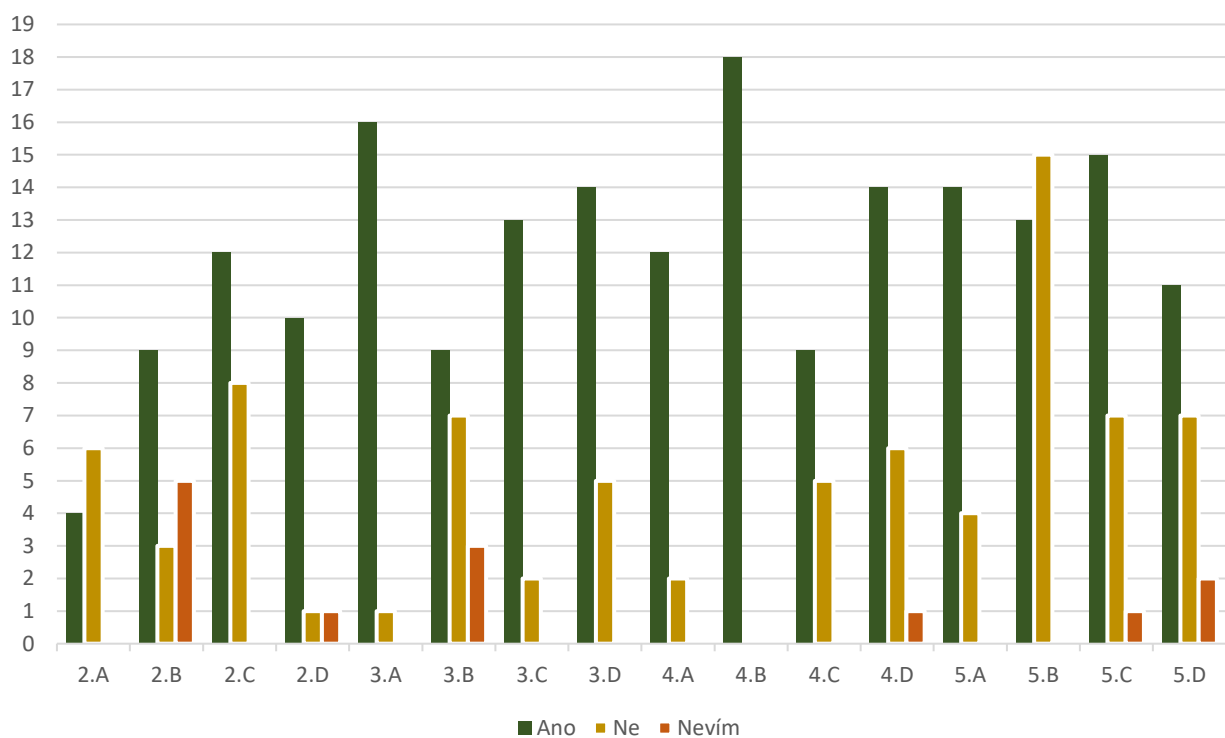
- A) Ano, určitě to bylo správné.
- B) Ne, vždyť jsem nic tak špatného neprovedl (a).
- C) Nevím.

20. Jak by ses v takové situaci zachoval(a) ty?

*dale... m... v... z...
.....
.....*

Otázka č. 1: Setkal(a) ses někdy s neukázněným chováním?

Příloha č. 6: Graf odpovědí na otázku číslo 1 dle jednotlivých tříd

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Nikola Švajková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Kázeň na prvním stupni ZŠ
Název v angličtině:	The discipline in the elementary school grades
Anotace práce:	Cílem bakalářské práce v teoretické části je zaměřit se na kázeň na prvním stupni ZŠ ve Znojmě. Dílčím cílem je popsat příčiny, projevy a případné řešení neukázněného chování. V empirické části je cílem práce analyzovat, zdali se na vybrané škole na 1. stupni ZŠ Znojmo objevuje neukázněné chování. Dílčím cílem je zjistit, s jakými typy neukázněného chování se zde žáci setkali, jaký mají vztah ke škole a jaký postoj zauímají rodiče k případnému neukázněnému chování svého dítěte ve škole z pohledu žáka.
Klíčová slova:	Kázeň, neukázněné chování, mladší školní věk, výchova, první stupeň ZŠ
Anotace v angličtině:	The aim of this thesis should be a summary of terms in terms of discipline, undisciplined behavior, causes, risks and prevention and manifestation in school overall. Incidentally, the influence of upbringing and the environment in which the child grows up and moves is also related to it. The aim of the practical part is to gather and summarize the knowledge of discipline from selected primary schools in the Znojmo district.
Klíčová slova v angličtině:	Discipline, undisciplined behavior, younger school age, education, primary school
Přílohy vázané v práci:	7
Rozsah práce:	57 stran